

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
CIVILTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

**FIZISKO PERSONU SAISTĪBU DZĒŠANAS PROCEDŪRAS
TIESISKĀS PROBLĒMAS UN TO RISINĀJUMI**

MAĢISTRA DARBS

Autors: **Ilze Šķiliņa**

Studenta apliecības Nr.: is11232

Darba vadītājs: docents Dr.iur. **Aivars Lošmanis**

Rīga, 2016

Anotācija

Maģistra darbā „Fizisko personu saistību dzēšanas procedūras tiesiskās problēmas un to risinājumi”, autore, aplūkojot dažādus literatūras avotus un tiesu praksi, analizēja fizisko personu saistību dzēšanas institūta piemērošanas tendences, aktualitātes un to iespaidu uz turpmāko institūta attīstību un to nozīmi civiltiesiskajā apgrozībā vispār.

Galvojuma mērķim ir prioritāte pār galvojuma akcesoritāti arī galvenā parādnieka (fiziskās personas) maksātnespējas gadījumā, pastāvot nosacījumam, ka parādnieks (fiziskās persona) izpilda saistību dzēšanas plānu maksātnespējas procesa ietvaros, tiek atbrīvots no parādsaistībām.

Tiesību piemērotājam būtu nepieciešams vadīties pēc principa, ka katrs Civilprocesa likuma kārtībā par pierādītu atzīts parādnieka pienākumu pārkāpums bankrota procedūrā vai saistību dzēšanas procedūrā, ir atzīstams par būtisku Maksātnespējas likuma 153. panta trešā punkta izpratnē.

Autore darba izstrādes gaitā piedāvā arī vairākus grozījumus maksātnespējas procesu reglamentējošajos normatīvajos aktos.

Atslēgvārdi: *maksātnespēja, fiziska persona, saistību dzēšana, galvojuma akcesoritāte, ģimenes maksātnespējas process, uzturlīdzekļi.*

Annotation

Looking in variety of literature and case law, author of Master's Thesis „Legal problems and solutions of procedure of extinguishing obligations of a natural person” analyzed the application trends of the procedure of extinguishing obligations of a natural person, topicality and the effect on the the future development of the institute and role in the civil circulation.

The aim of guarantee takes precedence over the accessoriness principle of guarantee in case of principal debtors (natural person) insolvency, with condition, that principal debtor (natural person) fulfills their obligation plan in insolvency proceedings and are exempt from debt.

When applying the law, the interpretation would need to be guided by the principle that every violation shall be recognized as essential in Insolvency Law Article 153, third paragraph, if it's recognized as the debtor's breach of obligations in the bankruptcy proceedings, or the extinguishing obligations procedure and are proven in the civil procedure of law.

Author also offers a number of specific amendments to the regulation of insolvency proceedings.

Keywords: *insolvency, a natural person, extinguishing obligations, guarantee accessoriness, family insolvency process, child support.*

Satura rādītājs

Ievads.....	5
1. Saistību dzēšanas procedūras jēdziens un mērķis	8
2. Galvenais parādnieks un galvnieks saistību dzēšanas procedūras kontekstā.....	14
3. Prasījumi par uzturlīdzekļu samaksu.....	24
4. Ģimenes maksātnespējas process	29
5. Fizisko personas saistību dzēšanas plāna termiņi.....	36
6. Saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumi	43
6.1. Maksātnespējas likuma 153. panta 3.punkta piemērošanas tendences	43
6.2. Parādnieka pienākumu neizpilde kā saistību dzēšanas procedūras ierobežojums	47
Kopsavilkums	59
Izmantotā literatūra un avoti.....	62

Ievads

Fizisko personu maksātnespējas process sastāv no bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras. Fizisko personu maksātnespējas procesa institūts Latvijā pastāv jau 8 gadus, taču, pilnveidojoties maksātnespējas regulējumam un attīstoties dažādām prakses situācijām, parādās arvien neatrisinātas problēmas. Autore sniegs ieskatu galvenajās aktualitātes attiecībā uz fizisko personu saistību dzēšanas procedūru, iezīmējot problemātiku un iespējamus tiesiskos risinājumus.

Autores maģistra darba temats ir „Fizisko personu saistību dzēšanas procedūras tiesiskās problēmas un to risinājumi”, jo Latvijā ir aktualizējusies diskusija par fizisko personu saistību dzēšanas procedūru tāpēc, ka 2015. gada 1. janvārī un 2015. gada 1. martā stājās spēkā ievērojami grozījumi Maksātnespējas likumā, kas tieši skāra arī fizisko personu saistību dzēšanas procedūru, proti, tika samazināts saistību dzēšanas procedūras termiņš, ieviests t.s. ģimenes maksātnespējas regulējums, paredzot, ka Maksātnespējas likuma 131. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā minētās personas kopīgi var iesniegt vienu maksātnespējas procesa pieteikumu, maksājot vienu valsts nodevu un iemaksājot vienu depozītu, papildinātas saistības, kas nav dzēšamas pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas, kā arī papildināti kritēriji saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumiem.

Līdz šim nav izstrādāti Maksātnespējas likuma komentāri, kas ievērojami atvieglotu darbu šī likuma tiešajiem piemērotājiem, piemēram, maksātnespējas administratoriem, Maksātnespējas administrācijai kā uzraugošajai institūcijai, kā arī veicinātu vienveidīgas tiesu prakses veidošanos. Taču Valsts kontrole ir veikusi ievērojamu pētījumu „Maksātnespējas sistēmu salīdzināšana” (2015.g.), kurā apkopota informācija par Lietuvas, Igaunijas, Čehijas un Somijas valstu maksātnespējas sistēmām, lai salīdzinātu to darbību ar Latvijā izveidoto maksātnespējas sistēmu, kā arī Tieslietu ministrija, sadarbojoties ar pētījumu centru SKDS, ir veikusi sabiedrības aptauju (2015.g.) par dažādiem ar maksātnespējas procesu un tiesiskās aizsardzības procesu saistītiem jautājumiem. Kā arī izveidots tiesu prakses apkopojums „Tiesu prakse juridiskās personas maksātnespējas procesa lietās” (2014g.), kurā aplūkoti Augstākās tiesas Senāta un Civillietu departamenta nolēmumi, kas pieņemti, izskatot protestus par tiesas nolēmumiem juridiskās personas maksātnespējas procesa lietās laika posmā no 2011. gada līdz 2014. gadam.

Tiesību zinātnē periodiski tiek veidoti raksti un izteikti viedokļi par sabiedrībā plašāku rezonansi izsaukušajiem jautājumiem konkrētos maksātnespējas procesos un maksātnespējas

procesu administratoru veiktajām darbībām. Autore savā darbā vairāk pievērsās aktuālo problēmu apzināšanai un iespējamajiem risinājumiem maksātnespējīgo fizisko personu saistību dzēšanas regulējumā, jo, ierobežotā apjoma dēļ autore sīkāk neanalizēja un neatkārtoja jau iztirzātos jautājumus un kopējo statistiku par fizisko personu saistību dzēšanas procesu pasludināšanu un procesu pabeigšanu saistībā ar saistību dzēšanas plāna izpildi.

Maģistra darba mērķis – izprast un analizēt fizisko personu saistību dzēšanas institūta piemērošanas tendences, aktualitātes un to iespaidu uz turpmāko institūta attīstību un to nozīmi civiltiesiskajā apgrozībā vispār.

Maģistra darba uzdevumi:

- 1) apzināt fizisko personu saistību dzēšanas jēdziena un mērķu izpratni civiltiesībās,
- 2) analizēt fizisko personu saistību dzēšanas procedūras atbilstību tās mērķiem un apkopot dažādos viedokļus tās problemātikas un risinājumu kontekstā,
- 3) apzināt un analizēt fizisko personu saistību dzēšanas institūta aktualitātes pēc Maksātnespējas likuma 2015. gada 1. janvāra un 1. marta grozījumiem, to ietekmi uz piemērošanas iespējām un aktuālajām problēmām,
- 4) aplūkot fizisko personu saistību dzēšanas piemērošanas iespējas, robežas un apmērus tiesu praksē,
- 5) iezīmēt citu valstu pieredzi un regulējumu fizisko personu maksātnespējas jomā.

Autores mērķis šajā darbā nav apskatīt visu pasaules vai Eiropas valstu pieredzi, tādēļ, ievērojot darba robežas, autore aplūkos un salīdzinās dažu Eiropas valstu pieredzi, iezīmējot valstis, kur šis regulējums ir atšķirīgs no Latvijas, pievēršot uzmanību tam, vai visās valstīs saistību dzēšanas procedūra tiek saprasta tāpat kā tas ir Latvijā un kas būtu pārņemams no citu valstu tiesību maksātnespējas procesa un saistību dzēšanas procedūras reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem. Taču autore sīkāk neanalizēja citu valstu normatīvajos aktos nostiprinātās fizisko personu saistību dzēšanas piemērošanas nianšes un problemātiku. Šī darba ietvaros autore neaplūkoja pārrobežu maksātnespējas procesa institūtu un tā piemērošanas problēmas, jo tas ir atsevišķa pētījuma vērts jautājums, tāpēc tas arī netika izvirzīts kā viens no darba mērķiem.

Lai sasniegtu maģistra darba mērķi, autore centās apkopot dažāda veida materiālus - žurnālu publikācijas, dažādus pētījumus, zinātniskus apkopojumus, grāmatas, tiesu praksi un citus zinātniskos materiālus, lai sniegtu pēc iespējas plašāku un vispārīgāku šī temata atspoguļojumu un apkopotu dažādos zinātnē izteiktos viedokļus. Temata apskatam autore

apskatīja plašu publikāciju loku „Jurista Vārdā”, lai pēc iespējas apkopotu dažādu autoru viedokļus un apzinātu iespējamo problemātiku. Tika izmantoti arī dažādi interneta resursi, lai sniegtu pēc iespējas jaunāku informāciju fizisko personu maksātspējas procesa regulējumā, kā arī Eiropas valstu maksātspējas procesa regulējumu, lai izpētītu fizisko personu saistību dzēšanas regulējumu ārvalstīs.

Pētījumā tika izmantotas dažādas zinātniski pētnieciskās metodes: 1) analītiskā metode – apkopojot literatūru, analizēta konkrēto valstu pieredze un iezīmētas kopējās tendences, 2) salīdzinošā metode – salīdzināta Latvijas un dažu Eiropas valstu pieredze, 3) deduktīvā metode – ar faktiem un tēzēm tika izsecināts autores viedoklis un mēģināts rast pienesumu šim tematam.

1. Saistību dzēšanas procedūras jēdziens un mērķis

Civillikuma¹ 1403. pants paredz, ka tiesisks darījums ir atļautā kārtā izdarīta darbība tiesisku attiecību nodibināšanai, pārgrozīšanai vai izbeigšanai. „Tiesiskais darījums ir nozīmīgākais juridiskais instruments, kuru indivīdi, darbojoties privāto tiesību jomā, izmanto savu mantisko un nemantisko interešu īstenošanai. Iespēja brīvi veidot tiesiskās attiecības, noslēdzot tiesiskos darījumus, ir civiltiesībās valdošā privātautonomijas principa būtiskākā izpausme.”² Viens no galvenajiem romiešu civiltiesību principiem *pacta sunt servanda*³ paredz, ka parādniekam ir pienākums izpildīt līgumu, neskatoties uz darījuma izpildes grūtībām. Līdz ar to, jautājums par līguma saistošo spēku un izņēmumiem, kad līgumu tomēr var nepildīt, ir viens no civiltiesību vissvarīgākajiem fundamentālajiem jautājumiem⁴.

Attīstoties sabiedrībai un privātpersonu slēgtajiem darījumiem, vienlīdz izplatījās arī ideja par iespēju, kā fiziskās personas varētu tikt atbrīvotas no parādsaistībām, radot ideju par maksātnespējas procesu nu jau tā mūsdienu izpratnē.

„Maksātnespēja ir faktiskais stāvoklis, kurā parādnieks nonāk, kad viņš nespēj izpildīt savas finanšu saistības.”⁵ Eiropā kopš 20. gadsimta 80-90. gadiem attīstījās „fiziskās personas maksātnespējas process, kas paredz juridisku procedūru, kādā finansiālās grūtībās nonācos parādnieks var tikt atbrīvots no pārmērīgām parādu saistībām.”⁶

Fizisko personu maksātnespējas procesa regulējums Latvijā tika ieviests ar „Maksātnespējas likumu”⁷, kas stājās spēkā 2008. gada 1. janvārī. Arī vairākās Eiropas valstīs izveidots fizisko personu maksātnespējas process, tomēr tie savstarpēji ir ļoti atšķirīgi, ņemot vērā, ka „fizisku personu maksātnespējas procesa regulējums katrā valstī ir cieši saistīts ar valstu vēsturiskajiem, sociālajiem un kultūras aspektiem.”⁸ Fizisko personu maksātnespējas procesā ir īpaši nozīmīgi radīt regulējumu, kas būtu samērīgs un neradītu pārāk lielu kreditoru vai parādnieku interešu respektēšanu, jo tas var novest pie tā, ka tas nerasniedz savu mērķi un

¹ Civillikums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=225418> [aplūkots 2015. gada 9. maijā]

² Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 150.lpp.

³ *Līgumi ir jāpilda* – tulk. no latīņu valodas.

⁴ Torgāns K. Saistību tiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 58.lpp.

⁵ Vernon D. Insolvency Law Handbook. London: The Law Society, 2007, p.2.

⁶ Jauja H. Fiziskās personas maksātnespējas process- no viena grāvja otrā. Jurista Vārds, 2013. 26. februāris, nr.8, 2.lpp.

⁷ Maksātnespējas likums: LR likums. Zaudējis spēku. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/166663-maksatnespejas-likums> [aplūkots 2015. gada 11. aprīlī]

⁸ Jauja H. Fiziskās personas maksātnespējas process- no viena grāvja otrā. Jurista Vārds, 2013. 26. februāris, nr.8, 2.lpp.

praksē nedarbojas, piemēram, Polijā⁹ fizisko personu maksātnespējas process tiek izmantots samērā reti, jo parādniekam tiek noteiktas pārāk augstas prasības, lai viņš tiktu atbrīvots no saistībām, līdz ar to, personas izmanto citu valstu piedāvāto „labvēlīgāko” maksātnespējas procesa realizēšanas mehānismu. Savukārt, ja noteiktā juridiskā procedūra būs pārāk vienkāršota un pārāk pieejama, tad tas nemotivēs parādniekus nokārtot savas saistības, tieši otrādi, radot paļāvību, ka no tām iespējams atbrīvoties, izmantojot maksātnespējas atviegloto procedūru. Tas, savukārt, veicina strauju maksātnespējas procesu pieaugumu un ietekmē visu tautsaimniecību, valsts ekonomiku, mazinot kredītdevēju uzticību, kā arī tiesisko noteiktību.

Fizisko personu saistību dzēšanas procedūra izriet no fizisko personu maksātnespējas procesa, kas tiek piemērota pēc sekmīgas bankrota procedūras pabeigšanas. Ja parādnieks veic fiziskās personas saistību dzēšanas plānā noteiktos maksājumus un ievēro citus saistību dzēšanas procedūrā noteiktos pienākumus, pēc šā plāna darbības beigām atlikušās minētajā plānā norādītās saistības tiek dzēstas un apturētās izpildu lietvedības par dzēsto saistību piedziņu tiek izbeigtas. Līdz ar to, parādnieks var atgriezties civiltiesiskajā apritē un viņam tiek atjaunota maksātspēja. „Mērķis ir nodrošināt parādniekam, kurš pamatoti nevar atmaksāt visus savus aizņēmumus, „jaunu sākumu” bez pagātnes finanšu pienākumiem un lai parādnieks neciestu bezgalīgi. Tā ir atšķirība starp sodīšanu un ekonomisko realitāti divdesmit pirmajā gadsimtā.”¹⁰

Autore var piekrist apgalvojumam, ka „[...] maksātnespēja ir objektīvs kritērijs, pēc kura vērtējama spēja būt aktīvam civiltiesiskās apgrozības dalībniekam”¹¹, jo civiltiesiskajā ekonomiskajā apritē var piedalīties un nodibināt savstarpējas tiesiskas attiecības tikai maksātspējīgi dalībnieki. Tomēr jānorāda, ka maksātnespējīgs parādnieks (fiziskā persona)¹² ne vienmēr uzskatāms par maksātnespējīgu, jo tikai gadījumā, ja pats parādnieks vai kreditors iesniedz tiesā maksātnespējas procesa pieteikumu, atzīstama fiziskās personas maksātnespēja. Paradoksāli, ka var veidoties situācijas, kad maksātnespējīgā fiziskā persona faktiski nav maksātnespējīga, bet varētu tikt atzīta par tādu, piemēram, gadījumos, kad parādnieks izvēlas ignorēt likumā noteikto pieprasījumu, atsakās maksāt parādu vai ja parādnieka aktīvi nav pietiekami likvīdi, lai apmierinātu tūlītēju saistību izpildi.

⁹ Jauja H. Fiziskās personas maksātnespējas process- no viena grāvja otrā. Jurista Vārds, 2013. 26. februāris, nr.8, 2.lpp.

¹⁰ Cosumer Debt Report, Report on Findings and Recommendations, 2011. Pieejams: <http://www.insol.org/pdf/consdebt.pdf> [aplūkots 2015. gada 11.aprīlī]

¹¹ Gobzems A. Maksātnespējas likuma mērķis- parādu piedziņa. Jurista Vārds, 2010. 23. novembris, nr.47, 10.lpp.

¹² Vernon D. Insolvency Law Handbook. London:The Law Society, 2007, p.69

„Maksātnespējas likumā regulētās saistību dzēšanas procedūras mērķis ir ietverts fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķī.”¹³ Proti, Maksātnespējas likuma¹⁴ 1. pantā noteikts, ka likuma mērķis ir veicināt finansiālās grūtībās nonākuša parādnieka saistību izpildi un, ja iespējams, maksātnespējas atjaunošanu, piemērojot likumā noteiktos principus un tiesiskos risinājumus. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 5. panta 1. daļu, fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātnespēju. Proti, no minētā fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķa izriet, ka saistību dzēšanas procedūras mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus un tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām, atjaunojot maksātnespēju. Kreditoru prasījumu apmierināšana tiek paredzēta gan no parādniekam piederošās mantas, gan no ienākumiem visa maksātnespējas procesa laikā. Plašāk skatoties uz fiziskās personas maksātnespējas procesu¹⁵ var secināt, ka persona, kura ir nonākusi finansiālās grūtībās dažādu iemeslu dēļ, piemēram, bezdarbs, ilgstoša slimība vai ir iestājušies citi no personas neatkarīgi apstākļi, kas veicinājuši nepatīkamu finanšu kritumu, personai likumdevējs dod „pēdējo” iespēju risināt radušos parādu situāciju un atjaunot savu maksātnespēju.

„Ar viena no fiziskās personas maksātnespējas procesā izraudzītā mērķa sastāvdaļas sasniegšanu – parādnieka atbrīvošanu no neizpildītajām saistībām - ir saistītas vairākas teorijas: „otrās iespējas” (*fresh start* – angļu val.) teorija, „audzinošā” (*reeducational* – angļu val.) teorija un „sociālās aizsardzības” (*social protection* – angļu val.) teorija.”¹⁶

„Otrās iespējas” teorija paredz, ka parādniekam tiek nodrošināta iespēja atgriezties civiltiesiskajā aprītē. Visbiežāk cilvēki vienādo jaunu sākumu ar ekonomisko¹⁷ rehabilitāciju, caur maksātnespējas procedūru dzēšot parādsaistības. Centrālā ideja šai rehabilitācijai, ir

¹³ Bērziņš G. Saistību izbeigšanās un dzēšana fiziskās personas maksātnespējas procesā. Jurista Vārds, 2013. 2. aprīlis, nr.13, 10.lpp.

¹⁴ Maksātnespējas likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=214590> [aplūkots 2015. gada 11. aprīlī]

¹⁵ Ozoliņa I. Fiziskās personas maksātnespējas process. Grām: Juridiskās koledžas zinātniskie raksti. Rīga: Juridiskā koledža, 2014, 135.lpp.

¹⁶ Bērziņš G. Fiziskās personas maksātnespējas process: mērķis, teorijas, to iezīmes un iespējamās problēmas Latvijā. Jurista Vārds, 2011. 8. marts, nr.10, 9.lpp.

¹⁷ Porter K., Thorne D. The failure of bankruptcy's fresh start. Pieejams: http://www.lawschool.cornell.edu/research/cornell-law-review/upload/porterthorne_92-1.pdf [aplūkots 2015. gada 11. aprīlī]

solījums, ka pēc maksātspējas procedūras nebūs finansiālu grūtību. Pēc maksātspējas atjaunošanas ir noteikti dažādi ierobežojumi atsevišķām personu grupām, galvenokārt ierobežojums ieņemt noteiktus amatus, piemēram, Advokatūras likuma¹⁸ 15. panta trešajā punktā noteikts, ka par zvērinātiem advokātiem nevar uzņemt personas, kuras tiesa atzinusi par maksātspējīgiem parādniekiem. Satversmes tiesa ir vērtējusi jautājumu par tiesneša finansiālo drošību un iespēju ieņemt tiesneša amatu pēc fiziskās personas maksātspējas procesa iesniegšanas un secinājusi, ka „tomēr nav pieļaujama tāda situācija, ka valsts samazina tiesneša atalgojumu tiktāl, ka tiesnesis, kas uzņēmies ar sava darba samaksu samērīgas finansiālās saistības, kļūst maksātspējīgs un tādējādi tiek apdraudēta viņa neatkarība. Valsts pienākums ir nodrošināt tiesnešu finansiālo drošību tādā līmenī, kas tiesnesim nepieciešams viņa amata pienākumu pildīšanai. [...] Tādējādi finansiālā drošība ir viena no tiesnešu neatkarības neatņemamām sastāvdaļām.”¹⁹

Tiesnešu ētikas komisija, vērtējot šo jautājumu, secināja, ka „1) tiesneša, kurš algas samazinājuma dēļ nonācis maksātspējīgas fiziskas personas stāvoklī, statuss ir savienojams ar tiesneša kā amatpersonas statusu, 2) tiesnesim, kurš nonācis maksātspējīgas fiziskas personas statusā, jāatstata sevi no tādu lietu izskatīšanas, kurās strīdi attiecas uz parādsaistību un maksātspējas jomu, 3) tiesnesis, kurš samērā ar saviem likumīgajiem un paredzamajiem ienākumiem acīmredzami vieglprātīgi uzņēmies grūti nokārtojamas parādsaistības, ir pārkāpis tiesneša ētiku.”²⁰

Pašlaik fiziskas personas maksātspēju pieteikušajiem parādniekiem ir liegts ieņemt tikai zvērināta notāra amatu (Notariāta likuma 10. panta otrais punkts²¹), zvērināta advokāta amatu (Advokatūras likuma 15. panta trešais punkts), zvērināta revidenta amatu (Likuma „Par zvērinātiem revidentiem” 9.panta pirmais punkts²²) un maksātspējas administratora amatus (Maksātspējas likuma 13. panta 2. daļas piektais punkts), neparedzot īpašus ierobežojumus valsts un pašvaldību sektorā strādājošajiem.

¹⁸ Advokatūras likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=59283> [aplūkots 2015. gada 7. maijā]

¹⁹ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010. gada 18.janvāra spriedums lietā Nr.2009-11-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2009_11.htm [aplūkots 2015. gada 7. maijā]

²⁰ Tiesnešu ētikas komisijas 2011. gada 8. aprīļa skaidrojums „Par tiesneša, kurš algas samazinājuma dēļ nonācis fiziskas personas maksātspējas situācijā, statusa savienojamību ar tiesneša amatu”. Pieejams: <http://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes> [aplūkots 2015. gada 7. maijā]

²¹ Notariāta likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=59982> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

²² Likums „Par zvērinātiem revidentiem”: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=20946> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

Autores ieskatā, protams, pašvaldības vēlētam vadītājam ir jārada uzticība un jāpierāda sava spēja rīkoties ar naudas līdzekļiem, savukārt personiskās maksātnespējas pieteikšana nerada šādu iespaidu. Taču absolūts aizliegums nebūtu samērīgs risinājums, tādēļ būtu vērtējams katras šādas personas maksātnespējas cēlonis saistībā ar turpmāk ieņemamo amatu. Piemēram, Lielbritānijā²³ ir pastāvīgi ļoti stingri ieņemamo amatu ierobežojumi, nosakot, ka persona nevar būt uzņēmuma vadītājs, izveidot un pārvaldīt uzņēmumu bez tiesas atļaujas, vadīt uzņēmumu ar citu nosaukumu, neinformējot darījuma partnerus par maksātnespēju, būt skolas direktors utt.

„Audzinošā” teorija paredz parādnieka pakļaušanos likumā noteiktajiem ierobežojumiem un pienākumiem kā priekšnosacījumu parādnieka atbrīvošanai no parādu saistībām.²⁴ „Šī teorija sevī ietver gan sodošo, gan preventīvo funkciju. Šīs teorijas iezīmes ir visnotaļ dominējošas iepriekš, gan šobrīd spēkā esošajā Maksātnespējas likumā.”²⁵ Tas skaidri iezīmējas Maksātnespējas likuma 130. pantā minētajos fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas ierobežojumos, Maksātnespējas likuma 134. pantā minētajās fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas sekās attiecībā uz parādnieka rīcības ierobežojumiem, kā arī Maksātnespējas likuma 139. un 140. pantā noteiktajās parādnieka tiesībās un pienākumos. Šīs teorijas ideja ir balstīta uz to, ka maksātnespējas procesu nevar piemērot un saistību dzēšanas procedūru īstenot nelabticīgam parādniekam, kurš nav gatavs ievērot ar likumu noteiktos ierobežojumus, proti, vispārinot minēto, var secināt, ka „audzinošā funkcija paredz, ka likums balstās ne tikai uz valsts piespiešanu, bet arī uz pārliecināšanu.”²⁶ Ņemot vērā, ka pēc saistību dzēšanas procedūras termiņa beigām tiek dzēstas šīs procedūras ietvaros nesegtās saistības, kas nosacīti uzskatāma par privilēģiju, proti, iespēju parādniekam uzsākt „jaunu sākumu”, atbrīvojot no uzņemtajām saistībām, tādēļ tā ir saistīta ar jau iepriekš minēto teoriju.

Savukārt pēdējā, „sociālās aizsardzības” teorija paredz, ka valsts, īstenojot un paredzot maksātnespējas regulējumu, īsteno šo individuālo grupu sociālo aizsardzību.²⁷ Kā vienu no piemēriem, var minēt Maksātnespējas likuma 148. panta pirmajā daļā noteikto, paredzot, ka

²³ Insolvency Act 1986. Pieejams: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/contents> [aplūkots 2015. gada 7. maijā]

²⁴ Bērziņš G. Fiziskās personas maksātnespējas process: mērķis, teorijas, to iezīmes un iespējamās problēmas Latvijā. Jurista Vārds, 2011. 8. marts, nr.10, 9.lpp.

²⁵ Turpat.

²⁶ Džugleja T. Tiesību pamati. Rīga:[b.i], 2011, 20.lpp.

²⁷ Bērziņš G. Fiziskās personas maksātnespējas process: mērķis, teorijas, to iezīmes un iespējamās problēmas Latvijā. Jurista Vārds, 2011. 8. marts, nr.10, 9.lpp.

nodrošinātais kreditors un parādnieks var noslēgt vienošanos par to, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā netiek pārdots parādniekam piederošais mājoklis, kas ir ieķīlāts par labu nodrošinātajam kreditoram. Tomēr dažāda veida parādnieka mantas aizsardzības mehānismi nav maksātnespējas procesa mērķis, vēl jo vairāk, fizisko personu maksātnespējas procesa mērķis nevar būt personas „atbrīvošanās” no parādsaistībām, bet gan šāda finansiālās grūtībās nonākušā parādnieka saistību izpildes veicināšana un, ja iespējams, maksātnespējas atjaunošana. Pretējs uzstādījums nonāktu tiešā pretrunā ne tikai Maksātnespējas procesa mērķim, bet arī Maksātnespējas likuma 6. panta astotajā punktā noteiktajam labticības principam, paredzot, ka procesā iesaistītajām personām savas tiesības jāizmanto un pienākumi jāizpilda labā ticībā. Parādnieks un kreditors nedrīkst izmantot procesu, lai netaisnīgi iedzīvotos.

2. Galvenais parādnieks un galvnieks saistību dzēšanas procedūras kontekstā

Tiesību teorētiku un praktiķu vidū jau ilgāku laiku pastāv diskusija par galvnieku atbrīvošanu no galvojuma saistībām sakarā ar galvenā parādnieka saistību dzēšanas plāna izpildi maksātnespējas procesa ietvaros. Sākotnēji diskusijas izraisīja 2011. gada 27. aprīļa Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedums, kurā tika norādīts uz galvojuma akcesoritātes principa izņēmumiem, norādot, ka „galvojuma akcesoritātes princips nav absolūts un tādos gadījumos, kad galvojuma kā papildu saistības daba nonāk pretrunā ar galvojuma mērķi, ir pieļaujami izņēmumi no tā. Galvojot par parādnieka saistībām, galvnieks uzņemas risku atbildēt kreditoram par parādnieka saistībām arī tad, ja pēdējais nonāktu finansiālās grūtībās. Līdz ar to, galvnieka atbildības pienākums kreditoram par tāda parādnieka, kurš nonācis maksātnespējas situācijā, saistībām tieši atbilst galvojuma mērķim. Turpretī galvnieka atsvabināšana no pienākuma atbildēt kreditoram par galvenā parādnieka saistībām tikai tā iemesla dēļ, ka parādnieka sliktais finansiālais stāvoklis to novedis līdz maksātnespējai, ir pretrunā ar galvojuma mērķi.”²⁸ Šis spriedums pamatā nostiprina pretēju ideju tiesību doktrīnā paustajam, proti, ka, izbeidzoties galvenajai saistībai, izbeidzas arī jebkura papildu (blakus) saistība.

Šajā gadījumā galvojuma mērķim tiek piešķirta prioritāte pār galvojuma akcesoritāti, kā rezultātā, ja galvenais parādnieks, kas minētajā spriedumā ir komercsabiedrība, tiek izslēgta no komercreģistra, izbeidzot maksātnespējas procesu, galvojums no papildu (blakus) saistības pārtop par patstāvīgu saistību, tādējādi arī kreditora prasījumam kļūstot par patstāvīgu prasījumu nevis piederīgu galvenajam prasījumam. Galvenā viedokļu atšķirība, attiecībā uz minēto tiesas spriedumu, pastāv tādēļ, ka Senāta spriedums tika pieņemts attiecībā uz juridiskās personas maksātnespējas procesu. Līdz ar to, atšķiras juridiskās sekas maksātnespējas procesa pabeigšanā, proti, juridiskā persona tiek izslēgta no komercreģistra, savukārt fizisko personu maksātnespējas procesa pabeigšanas rezultātā tiek dzēstas parādnieka saistības. Interpretējot spriedumā norādīto, ir izteikts viedoklis, ka „Augstākās tiesas Senāta secinājums nevar tikt apskatīts formāli un gramatiski; tas jāaplūko pēc būtības,

²⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2011. gada 27. aprīļa spriedums lietā Nr.SKC-86/2011. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-civillietu-departaments/hronologiska-seciba_1/2011-hronologiska-seciba/ [aplūkots 2015. gada 9. maijā]

secinot, ka tas attiecināms gan uz juridiskas, gan uz fiziskas personas maksātspējas procesa sekām, jo apstākļi ir samērā līdzīgi. [...] Šis secinājums ir plašāks un ir piemērojams arī attiecībā uz fiziskās personas maksātspējas procesa sekām.”²⁹

Autores ieskatā, spriedumā minētais skaidrojums attiecas arī uz vispārējo galvojuma institūta regulējumu un nostiprināto principu, ka galvojuma mērķim ir piešķirama prioritāte pret galvojuma akcesoritāti, jo Civillikumā esošais galvojuma regulējums neparedz izdalīt galvojumu par fiziskās vai juridiskās personas saistībām. Pretēji iepriekš minētajam tiesas spriedumam, Kurzemes apgabaltiesa³⁰ norādījusi, ja atbilstoši Maksātspējas likuma 165. pantā noteiktajam galvenajam parādniekam ir izbeigta saistību dzēšanas procedūra un ir dzēstas galvenā parādnieka atlikušās saistības, arī galvojums ir izbeidzies, kas noteikts arī Civillikuma 1710. pantā. Vairāki autori, analizējot minēto jautājumu un vairākus tiesu prakses piemērus, ir norādījuši uz būtiskām atšķirībām tiesību normu interpretācijā dažādās tiesās.

Galvojuma definīcija ir ietverta Civillikuma 1692. pantā, nosakot, ka galvojums ir ar līgumu uzņemts pienākums atbildēt kreditoram par trešās personas parādu, neatsvabinot tomēr pēdējo no viņa parāda. Galvojuma mērķis ir saistību nodrošināšana, proti, „galvojums (tāpat kā ķīla) kā saistību nodrošinājums dod prasījuma nodrošinājumu un nostiprināšanai neatkarīgi no saistītās personas gribas – gadījumā, ja persona saistību nepilda, kreditoram ir tiesības saņemt prasības apmierinājumu no citām personām – kreditoram ir tiesības prasīt saistību izpildīšanu bez parādnieka arī no galvniekiem.”³¹ Kreditors ar galvojuma palīdzību nodrošina savu prasījumu gadījumam, ja galvenais parādnieks neizpildīs savas saistības. Par saistību neizpildes gadījumu uzskatāma arī personas maksātspēja. Vēsturiski galvojuma saistība ir veidojusies kā personiskā atbildība³² (atbildēt ar savu galvu), kad galvnieks uzņemas atbildību par citas personas parādu kā savu. Vēlāk šai saistībai saglabājās tikai mantiskais raksturs- galvnieks atbild par parādu tikai ar savu mantu. Tagadnes galvojums³³ dibinās uz romiešu tiesībām. Tas bija augstāko kārtu piederīgo patīkams pienākums- galvot

²⁹ Strazds A. Galvojuma un ķīlas akcesoritāte Latvijas fiziskas personas maksātspējas procesā. Grām: Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā. Latvijas Universitātes 73. zinātniskās konferences rakstu krājums, 2015, 488.lpp. Pieejams: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Juristi_73-konf.pdf [aplūkots 2016. gada 2. martā]

³⁰ Kurzemes apgabaltiesas 2014. gada 23. oktobra spriedums lietā Nr.C33303412, nav publicēts.

³¹ Neilands R Galvojuma patstāvība pēc galvenā parādnieka saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas. Jurista Vārds, 2016. 16. februāris, Nr. 7 (910), 21.lpp.

³² Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 91.lpp.

³³ Čakste K. Civiltiesības. Lekcijas. Raksti. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011, 144.lpp.

par zemāko šķiru piederīgo. Tā tika sagādāts zemākām šķirām kredīts un augstāko kārtu piederīgie ieguva sev uzticīgus cilvēkus, kas deva iespēju veidot politisko karjeru.

Diskusijas par galvojuma akcesoritāti atkal no jauna raisījās sakarā ar ierosinātajiem Maksātspējas likuma 164. panta pirmā panta pirmās daļas grozījumiem, kas paredzēja papildināt šo pantu šādā redakcijā: „Dzēšot parādnieka saistības, ir dzēšami arī ar to saistītie galvojumi.”³⁴ Šis priekšlikums, ar kuru izteikts mēģinājums nostiprināt galvojuma akcesoritātes principu, guva deputātu balsu vairākuma atbalstu otrajā lasījumā, tomēr netika pieņemts.

Šie Maksātspējas likuma 164. panta pirmā panta pirmās daļas ierosinātie grozījumi pēc būtības paredz, ka galvojuma saistība beidz pastāvēt ar fiziskās personas saistību dzēšanu, proti, pēc fiziskās personas saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas. Ja šie grozījumi būtu guvuši Saeimas deputātu atbalstu arī trešajā lasījumā, tad rastos situācija, kas ir pretēja galvojuma mērķim, jo, ja galvenais parādnieks pieteiktu maksātspēju, tad pēc viņa saistību dzēšanas procedūras veiksmīgas izpildes, kreditors nevarētu vērsties pret galvnieku, jo šī saistība līdz ar saistību dzēšanu, tiktu dzēsta. Līdz ar to, rastos situācija, ka kreditors, vēlēdamies nodrošināties tieši pret šāda veida situācijām, pieprasa galvnieku, pret kuru galvenā parādnieka maksātspējas gadījumā tāpat nevarēs vērsties, jo „galvojuma pašā būtībā saskaņā ar CL 1692. pantu ietilpst galvnieka ciešais sakars ar galveno parādu”³⁵.

Saistībā ar šo situāciju tiesību literatūrā parādījās vairāki viedokļi, proti, ka šāds regulējums nonāk pretrunā ar galvojuma mērķi un pamatideju, piemēram, „galvojot par parādnieka saistībām, galvnieks uzņemas risku atbildēt kreditoram par parādnieka saistībām arī tad, ja pēdējais nonāktu finansiālās grūtībās. Līdz ar to galvnieka atbildības pienākums kreditoram par tāda parādnieka, kurš nonācis maksātspējas situācijā, saistībām tieši atbilst galvojuma mērķim.”³⁶ Norādīts, ka „kreditoram šajā gadījumā pastāv risks, kas izriet no Maksātspējas likuma noteikumiem un sekām, ka parādnieks var uzsākt maksātspējas procesu.”³⁷ Vairāki autori norādījuši, ka „galvnieka atbildības pienākums kreditoram par tāda

³⁴ Likumprojekta “Grozījumi Maksātspējas likumā” otrā lasījuma sēdes stenogramma 2013. gada 28. novembrī. Pieejams:

<http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/7876119C89AFD530C2257D780038A223?OpenDocument> [aplūkots 2015. gada 9. maijā]

³⁵ Torgāns K. Galvojuma saistības īstenošanas civilprocesuālais aspekts. Jurista Vārds, 2010. 9. novembris, Nr.45 (640), 10.lpp.

³⁶ Neilands R. Pārdomāts likumdošanas process kā ilgtspējīgas komercdarbības priekšnosacījums. Jurista Vārds, 2014. 22. jūlijs, Nr. 28 (830), 31.lpp.

³⁷ Jankveviča I. Galvnieka atbildība, ja galvenajam parādniekam maksātspējas procesā dzēstas saistības. Jurista Vārds, 2016. 12. janvāris, Nr.2(905), 16.lpp.

parādnieka, kurš nonācis maksātnespējas situācijā, saistībām tieši atbilst galvojuma mērķim. Galvnieka atsvabināšana no pienākuma atbildēt kreditoram par galvenā parādnieka saistībām tikai tā iemesla dēļ, ka parādnieka sliktais finansiālais stāvoklis to novedis līdz maksātnespējai, ir pretrunā ar galvojuma mērķi.”³⁸

Taču pastāv arī pretēji viedokļi, galvenokārt pamatojoties uz to, ka galvojums kreditoram tāpat nedod pilnīgu garantiju saņemt sava prasījuma apmierinājumu, jo arī galvnieks, pastāvot Maksātnespējas likuma 129. panta pirmajā daļā minētajiem priekšnoteikumiem, pats var iesniegt fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, tādā veidā ierobežojot kreditora tiesības prasīt savu nodrošināto saistību izpildījumu no trešās personas. Var secināt, ka kreditoram, pat ja viņa prasība ir nodrošināta ar trešās personas galvojumu, nav viennozīmīgu garantiju saņemt sava prasījuma apmierinājumu arī tāpēc, ka paša galvnieka saistības maksātnespējas procesā var tikt dzēstas.

Papildus jānorāda, ka arī līdzšinējā tiesu prakse norāda uz principu, ka, izbeidzoties pamatsaistībai, izbeidzas arī blakussaistības jeb papildsaistības, tomēr, autores ieskatā, likumdevējs nav devis skaidru norādi par šāda principa pielietojamību fizisko personu maksātnespējas procesos. Arī deputāts G. Bērziņš Saeimas debatēs vairākkārt norādījis, ka tiesas nolēmums par saistību dzēšanas procedūras pabeigšanu un maksātnespējas procesa izbeigšanu ir uzskatāms par pamatu galvojuma izbeigšanai, proti, „[...] tiesa, pabeidzot fiziskās personas maksātnespējas procesu, saistību dzēšanas procedūru, ja persona izpildījusi saistību dzēšanas plānu, izbeidz un dzēš saistību dzēšanas plānā norādītās, bet pilnībā neizpildītās saistības. Šāds tiesas nolēmums attiecīgi tālāk būtu pamats galvojuma kā papildsaistības jeb blakussaistības izbeigšanai.”³⁹ Autores ieskatā, šo jautājumu ir vērts analizēt mazliet padziļinātāk, proti, Civillikuma 1710. un 1712.panta, kā arī Civillikuma 1892. panta kontekstā, kas nosaka, ka prasījums, kas kreditoram atraidīts ar spēkā nākušu tiesas vai šķīrējtiesas spriedumu, izbeidzas ar visiem tā blakus prasījumiem.

Civillikuma 1710. pants tieši paredz, ka galvojums izbeidzas ar katru darbību, kas dzēš galveno saistību, atsvabinot no tās parādnieku. Šajā gadījumā ir jānoskaidro, vai galvenā parādnieka fiziskās personas saistību dzēšanas procedūras pabeigšana ir uzskatāma par tādu darbību, kas dzēstu galveno saistību, izbeidzot arī galvojumu. Par saistību izbeigšanās

³⁸ Neilands R Galvojuma patstāvība pēc galvenā parādnieka saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas. Jurista Vārds, 2016. 16. februāris, Nr. 7 (910), 21.lpp.

³⁹ Likumprojekta “Grozījumi Maksātnespējas likumā” trešā lasījuma sēdes stenogramma 2014. gada 25. septembrī. Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/258#sat> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

veidiem atzīstami Civillikuma 10. nodaļā minētie saistību izbeigšanās veidi, proti, saistību izpildījums, ieskaits, atcēlējs līgums, prasījuma un parāda sakritums, pārjaunojums, izlīgums un tiesas spriedums.

Saistību dzēšanas plāna izpildes rezultātā, kreditors, proporcionāli parādnieka ienākumiem un saistību dzēšanas plāna ilgumam, saņem visai minimālu daļu no pilnās parāda summas, līdz ar to, šādu saistību dzēšanas plāna izpildi nevar pielīdzināt tādai izpildei, kas izbeidz galveno saistību Civillikuma 1710. panta izpratnē, jo parādnieks nav nolīdzinājis parādu Civillikuma 1811. panta izpratnē.⁴⁰ Galvenā parādnieka atbrīvošanu no saistībām pēc saistību dzēšanas plāna izpildes maksātnespējas procesa ietvaros nevar uzskatīt arī ne par vienu no iepriekšminētajiem saistību izbeigšanās veidiem, tādējādi „galvenā parādnieka atbrīvošanu nevar uzskatīt par „darbību”, kas izbeidz galveno saistību, atbrīvojot no tās galvnieku Civillikuma 1710. panta izpratnē. Attiecīgi tas nevar būt par pamatu galvojuma saistības izbeigšanai.”⁴¹

Savukārt, par „notikumu”, kas atsvabina galveno parādnieku no saistībām Civillikuma 1712. panta izpratnē, nevar uzskatīt gadījumus, kad parādnieks nevar izpildīt galvojuma saistību pieteiktā maksātnespējas procesa dēļ⁴², jo, galvojot par parādnieka saistībām, galvnieks uzņemas risku atbildēt kreditoram par šīm saistībām arī tad, ja parādnieks nonāk maksātnespējas situācijā un pretējs tiesību normas tulkojums novestu pie tā, ka tiktu zaudēta galvojuma kā galvenās saistības izpildes pastiprināšanas jēga. E. Kalniņš norādījis⁴³, ka jāpiemēro Civillikuma noteikumi par parādnieka nokavējumu, ja parādnieks nevar izpildīt savas saistības, savukārt G. Bērziņš norādījis, ka „likumdevējs pietiekami skaidri ir paudis savu gribu- tiesa, pabeidzot fiziskās personas maksātnespējas procesu saistību dzēšanas procedūru, ja persona ir izpildījusi saistību dzēšanas plānu, izbeidz un dzēš saistību dzēšanas plānā norādītās, bet pilnībā neizpildītās saistības. Šāds tiesas nolēmums būtu pamats galvojuma kā papildu (blakus) saistību izbeigšanai.”⁴⁴

⁴⁰ Fogels N., Ziņģe J. Galvenā parādnieka saistību dzēšana maksātnespējas procesā – vai pamats galvojuma izbeigšanai. Jurista Vārds, 2014. 15.aprīlis, Nr. 15 (817), 19.lpp.

⁴¹ Turpat.

⁴² Turpat.

⁴³ Kalniņš E. Galvojums kā akcesoriska saistība. Jurista Vārds, 2011. 10. maijs, Nr.19 (666), 6.lpp.

⁴⁴Bērziņš G. Galvojums kā akcesoriska jeb papildu (blakus) saistība parādnieka fiziskās personas maksātnespējas procesā. Jurista Vārds, 2013. 10. decembris, Nr. 50 (801), 17.lpp.

Autore bez papildus iedziļināšanās Civillikuma 1712. un 1710. panta vēsturiskajā interpretācijā, pievienojas R. Neilanda izteiktajam viedoklim⁴⁵, ka Civillikuma 1712. un 1710. pants ar redakcionāliem labojumiem ir pārņemti no Vietējo civillikumu kopojuma 4545. panta un 4547. panta un šīm Civillikuma normām pamatā ir Vietējo civillikumu normas, kas apstiprinātas 1864. gadā, tādēļ nevar apgalvot, ka no šo normu mērķa jau izriet iespēja atbrīvot galvinieku no galvojuma saistībām, ja parādniekam (fiziskajai personai) ir pabeigta saistību dzēšanas procedūra, jo laikā, kad tika pieņemts Civillikums, nepastāvēja fizisko personu saistību dzēšanas procedūra.

Kā norādījis R. Neilands, tad „tiesu prakse saistībā ar Civillikuma 1710. un 1712. pantu un galvojuma patstāvību pēc parādnieka saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas ir veidojusies „kā pa celmiem” – atsevišķos gadījumos ir diametrāli pretēji tiesu spriedumi vienas apgabaltiesas ietvaros.”⁴⁶ Autore, ierobežotā apjoma dēļ padziļināti neanalizēs vairākos tiesu spriedumos konstatētās pretrunas, bet vēlas norādīt uz dažiem piemēriem, kas, autoresprāt, norāda uz vairākām nozīmīgām atziņām šī jautājuma risinājumam tiesu praksē, kā arī sniedz viedokli par tiesas pausto nostāju.

Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija kādā no saviem spriedumiem⁴⁷ ir norādījusi, ka nepiekrīt rajona (pilsētas) tiesas sniegtajai argumentācijai par to, ka saskaņā ar Civillikuma 1710. un 1712.panta normām, lai arī parādnieku saistību dzēšanas procedūra nav pasludināta, taču, tiesas ieskatā, dzēšot galveno saistību maksātnespējas procesa ietvaros, izbeidzas galvojums un parādnieks ir atbrīvojams no tā izpildes. Līdz ar to, tiesa uzskatīja, ka konkrētajā strīdā nevar iestāties Civillikuma 1710., 1712.pantā minētais apstāklis par galvojuma izbeigšanos.

Savukārt Zemgales apgabaltiesa savā spriedumā⁴⁸ norādījusi, ka galvenā parādnieka maksātnespēja un atbrīvošana no saistībām maksātnespējas procesa rezultātā nav atzīstama par tādu notikumu, kuram iestājoties izbeidzas galvojums, tas izriet arī no judikatūrā un tiesību doktrīnā paustajām atziņām. No minētā izriet, ka Civillikuma 1710., 1712.pantā minētie apstākļi par galvojuma izbeigšanos netiek attiecināti uz galviniekiem, kuri pēc

⁴⁵ Neilands R Galvojuma patstāvība pēc galvenā parādnieka saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas. Jurista Vārds, 2016. 16. februāris, Nr. 7 (910), 23.-26.lpp.

⁴⁶ Neilands R Galvojuma patstāvība pēc galvenā parādnieka saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas. Jurista Vārds, 2016. 16. februāris, Nr. 7 (910), 23.lpp.

⁴⁷ Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2015. gada 15. aprīļa spriedums civillietā Nr. C33431913. Pieejams: <https://tiesas.lv/nolemumi> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

⁴⁸ Zemgales apgabaltiesas 2014. gada 20. novembra spriedums civillietā Nr. C16039813. Pieejams: <https://tiesas.lv/nolemumi> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

galvenā parādnieka saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas, būtu atbrīvojami no galvojuma saistības.

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģija vienā no spriedumiem⁴⁹, analizējot Civillikuma 1710. un 1712.pantā ietvertos jēdzienus „darbība” un „notikums” saistību dzēšanas kontekstā, norādījusi, ka galvojuma saistība neizbeidzas, ja galvenā saistības nepildīšana ir saistīta vienīgi ar galvenā parādnieka maksātnespēju un tās sekām. Galvenā parādnieka atbrīvošana no saistībām sakarā ar saistību dzēšanas plāna izpildi maksātnespējas procesa ietvaros nav pamats atbrīvot galvinieku no galvojuma saistībām. Saistību dzēšanas plāna izpildi nevar uzskatīt ne par „darbību”, ne arī „notikumu”, kas atbrīvo galveno parādnieku no parāda iepriekš minēto pantu izpratnē.

Jurists A.Strazds, pētot jautājumu par galvojuma akcesoritāti tieši fiziskās personas maksātnespējas procesā, secinājis⁵⁰, ka atbrīvojot galveno parādnieku – fizisko personu – no saistībām atbilstoši Maksātnespējas likuma 164. panta 1. daļai, kreditors nezaudē tiesības piedzīt parādu no galvinieka un/vai realizēt trešās personas mantas ieķīlājumu, jo nolēmums, ar kuru parādnieks tiek atbrīvots no saistībām atbilstoši Maksātnespējas likuma 164. panta 1. daļai, nav uzskatāms par tiesas spriedumu Civillikuma 1892. panta izpratnē, līdz ar to nav pamats šādu lēmumu atzīt par darbību Civillikuma 1710. panta izpratnē, savukārt Civillikuma 1712. pants šajā gadījumā nav piemērojams.

Maksātnespējas administrācija, analizējot šī jautājuma problemātiku, norādījusi⁵¹, ka jaunākā tiesu prakse nosliekusies par labu interpretācijai, ka fiziskās personas uzņemtās galvojuma saistības izbeidzas līdz ar galvenās saistības dzēšanu. Minētais viedoklis pamatots vien ar 2014. gada 19. novembra tiesas spriedumu⁵², kurā norādīts, ka līdz ar tiesas lēmumu par fiziskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu, ar kuru galvenais parādnieks ir atsvabināts no savu saistību izpildes pret kreditoru, attiecībā pret galvinieku iestājas Civillikuma 1710. un 1712. pantā norādītās sekas. Autores ieskatā, rajona (pilsētas) tiesas spriedums nevar kalpot par ievērojamu judikatūru šajā jautājumā, lai analizētu to kopsakarā ar

⁴⁹ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2015. gada 16. februāra spriedums civillietā Nr. C31401810. Pieejams: <https://tiesas.lv/nolemumi> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

⁵⁰ Strazds A. Galvojuma un ķīlas akcesoritāte Latvijas fiziskas personas maksātnespējas procesā. Grām: Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā. Latvijas Universitātes 73. zinātniskās konferences rakstu krājums, 2015, 495.lpp. Pieejams: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Juristi_73-konf.pdf [aplūkots 2016. gada 2. martā]

⁵¹ Maksātnespējas administrācijas skaidrojumi un atziņas 2008-2014. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 354.lpp.

⁵² Rīgas rajona tiesas 2014. gada 19. novembra spriedums lietā Nr. C33467114. Pieejams: <https://tiesas.lv/nolemumi> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

Augstākās tiesas Senāta izvirzītajām tēzēm, kā arī iepriekš aplūkoto Civillikuma 1710. un 1712. panta regulējumu un to interpretāciju citos tiesu spriedumos.

Jānorāda, ka galvenā parādnieka maksātnespējas gadījumā⁵³ visas saistības nepāriet uz galvnieku, pret galveno parādnieku jāpiesaka kreditoru prasījumi. Svarīgi, ka Maksātnespējas likums nedod skaidru atbildi par to, kā procesuāli nodrošināt samaksājuša galvnieka regresa prasību pret maksātnespējīgo galveno parādnieku. Jau iepriekš norādīts, ka no galvojuma aksesoriālas dabas izriet, ka atkarībā no galvojuma veida un prasītāja izvēles vai nu galvnieks, vai nu galvenais parādnieks ir subsidiāri atbildīgs. Tas saistāms ar to, ka Civillikuma tiesību normas, kas regulē galvojuma institūtu (1692.-1715.pants), paredz divu veidu galvojumus. Viens no tiem ir neeksponsoriskais galvojums, kad kreditoram ar prasību vispirms ir jāvērsas pie galvenā parādnieka un tikai pēc tam pie galvnieka, otrs no galvojuma veidiem ir eksponsoriskais galvojums, kad galvnieks uzņēmis saistību kā pats parādnieks, šajā gadījumā galvnieks atsakās no Civillikuma 1702.panta pirmajā daļā paredzētajām tiesībām prasīt, lai kreditors pa priekšu vērsas ar prasību pie galvenā parādnieka. Šajā sakarā jānorāda, ka „regresa tiesības ir pakārtotas galvojuma mērķim”⁵⁴, jo galvojuma mērķis ir saistību nodrošināšana nevis regresa prasības tiesības piešķiršana galvniekam, līdz ar to, galvniekam ir jāapzinās visi iepriekšminētie riski, t.s., iespējami nerealizējamās regresa prasījuma tiesības.

Jāņem vērā, ka, ja parādnieks kā fiziskā persona pabeidz saistību dzēšanas procedūru un tiek izbeigts maksātnespējas process, tad parādnieka galvnieks zaudē savu regresa prasību pret parādnieku, neatkarīgi no tā, vai parāda daļu vai visu parādu ir nolīdzinājis līdz saistību dzēšanas procedūras pabeigšanai vai pēc tās. Šāda regresa prasība neietilpst to Maksātnespējas likuma 164. panta 4. daļā minēto prasījumu lokā, kopā ar prasījumiem par uzturlīdzekļu samaksu, prasījumiem no neatļautas darbības, nodrošinātajiem prasījumiem, ja parādnieks ir saglabājis par šā prasījuma nodrošinājumu kalpojošo mājokli, un prasījumiem par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā un Krimināllikumā paredzētajiem sodiem, kā arī kompensācijas par radīto kaitējumu, kas pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas netiek dzēstas. Minētais izriet ne tikai no likumā noteiktā nedzēšamo prasījumu uzskaitījuma, bet arī no pašas saistību dzēšanas procedūras būtības, kas norādīta Maksātnespējas likuma

⁵³ Torgāns K. Galvojuma saistības īstenošanas civilprocesuālais aspekts. Jurista Vārds, 2010. 9. novembris, Nr. 45 (640), 9.lpp.

⁵⁴ Neilands R Galvojuma patstāvība pēc galvenā parādnieka saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas. Jurista Vārds, 2016. 16.februāris, Nr. 7 (910), 28.lpp.

164. panta 1. un 2. daļā, proti, ja parādnieks veicis fiziskās personas saistību dzēšanas plānā noteiktās darbības, pēc šā plāna darbības beigām atlikušās minētajā plānā norādītās šīs personas saistības tiek dzēstas, savukārt, ja viņš nav veicis šajā plānā noteiktās darbības, parādnieks netiek atbrīvots no fiziskās personas saistību dzēšanas plānā norādītajām atlikušajām saistībām.

Tikai viens no iespējamajiem risinājumiem šobrīd ir ieviestais, t.s., ģimenes maksātnespējas process (*sk. 4. nodaļu*). Tā pamatideja ir paredzēt, ka Maksātnespējas likuma 131. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā minētās personas, proti, parādnieks kopā ar laulāto vai parādnieks kopā ar personu, kura sastāv ar parādnieku radniecībā vai svainībā līdz otrajai pakāpei, kopīgi var iesniegt vienu maksātnespējas procesa pieteikumu, maksājot vienu valsts nodevu un iemaksājot vienu depozītu. Attiecībā uz galvojumu, šis regulējums ir visai nozīmīgs tieši tā iemesla dēļ, ka pārsvarā fizisko personu saistību nodrošināšanai kā galvotāji tiek noteikti ģimenes locekļi, kas ir gatavi uzņemties šādas saistības, lielākoties tie ir laulātie, brāļi, māšas un vecāki. Šis jaunais regulējums lielā mērā atrisina galvenā parādnieka, galvinieka un kreditora savstarpējās attiecības, jo attiecīgi kreditors piesaka savu kreditora prasījumu vienlaicīgi pret galveno parādnieku, kurš ir kļuvis maksātnespējīgs un arī pret galvinieku, kā rezultātā, pēc veiksmīgas saistību dzēšanas procedūras izpildes, gan galvenais parādnieks, gan galvinieks tiek atbrīvoti no atlikušajām saistībām, atbilstoši Maksātnespējas likuma 164. panta pirmās daļas regulējumam un kreditors vairs nevar vērsties pret galvinieku, prasot galvenā parādnieka saistību izpildījumu.

Tomēr saistībā ar šo regulējumu pastāv vairāki problēmjaudājumi, piemēram, likumdevējs nav noteicis, vai katrai personai ir jāveido savs saistību dzēšanas plāns, kurā norādītas katras personas neizpildītās saistības, jo, ir iespējama situācija, ka pieteikumu iesniedz parādnieks kopā ar ne tikai vienu no Maksātnespējas 131. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā minētajām personām, bet, piemēram, ar trijām. Faktiski tie ir četri atsevišķi maksātnespējas procesa gadījumi un „šobrīd konkrētie jautājumi likumā nav regulēti, bet Maksātnespējas likums ir jau stājies spēkā bez pilnīgi izstrādātiem grozījumiem Civilprocesa likumā.”⁵⁵

Eiropas valstīs ar galvojumu nodrošināto saistību izpilde nav regulēta vienveidīgi, taču galvenokārt kreditoram ir tiesības prasīt saistību izpildi no galvinieka pat tad, ja galvenais parādnieks tiek atbrīvots no saistībām maksātnespējas procesā. Atšķirīga pieeja

⁵⁵ Olavs C. Maksātnespējas process civilprocesā. Jurista Vārds, 2015. 24. marts, Nr. 12 (864), 39.lpp.

pastāv, piemēram, Beļģijā, kur tiesnesis, pieņemot lēmumu par galvenā parādnieka atbrīvošanu no saistībām, pieņem lēmumu par galvinieka pilnīgu vai daļēju atbrīvošanu no saistībām.⁵⁶ Beļģijas tiesībās, attiecībā uz galvenā parādnieka un galvinieka saistībām ir ieviests proporcionālītes princips.⁵⁷ Autores ieskatā, šāds regulējums ir visai pozitīvs, jo, attiecīgi modelējot iespējamās situācijas, ir iespējams, ka arī galvinieka ienākumi ir strauji mazinājušies kopš galvojuma līguma noslēgšanas, tāpēc, ja viņš vismaz daļēji netiek atbrīvots no galvojuma saistības, tad viņam iestājas maksātnespējas procesa pazīme un viņš ir spiests iesniegt savu fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, jo šīs saistības viņam ir kļuvušas par pārāk smagu nastu un nesamērīgas ar faktisko saistību izpildes iespēju.

Vācijas Maksātnespējas likuma 131. pants⁵⁸ paredz, ka galvojuma akcesoritātes princips netiek piemērots fiziskās personas maksātnespējas procesa gadījumā, tādējādi galvinieka saistību izpilde attiecībā pret kreditoru neietekmē galvenā parādnieka atbrīvošana no saistībām maksātnespējas procesa rezultātā.

Autores ieskatā, galvojuma mērķim ir prioritāte pār galvojuma akcesoritāti arī galvenā parādnieka (fiziskās personas) maksātnespējas gadījumā, izpildoties nosacījumam, ka parādnieks (fiziskās persona) izpilda saistību dzēšanas plānu maksātnespējas procesa ietvaros, tīkot atbrīvots no parādsaistībām, jo, galvojot par parādnieka saistībām, galvinieks uzņemas risku atbildēt kreditoram par šīm saistībām arī tad, ja parādnieks nonāk maksātnespējas situācijā un pretējs tiesību normas tulkojums novestu pie tā, ka tiktu zaudēta galvojuma kā galvenās saistības izpildes pastiprināšanas jēga. Pieņemot, ka galvenā parādnieka atbrīvošana no saistībām nozīmētu arī galvojuma izbeigšanos, ierobežojot kreditora prasījuma tiesības pret galvinieku, varētu nonākt pie secinājuma, ka „[...] šāds ierobežojums būtu antikonstitucionāls, jo kreditoram nav nodrošinātas tiesības jebkādā veidā piedalīties tiesas procesā, kurā tiek lemts par īpašuma (prasījuma) atņemšanu, un ietekmēt tā iznākumu. Līdz ar to tiktu pārkāpts Satversmes 105. panta trešais teikums, proti, šāds ierobežojums nebūtu izdots saskaņā ar likumu, jo tas nav skaidri noteikts un precīzi formulēts.”⁵⁹

⁵⁶Bankruptcy in Belgium. Pieejams: http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_bel_en.htm [aplūkots 2015.gada 9. maijā]

⁵⁷An Overview of Belgian Insolvency Law and Enforcement Options. Pieejams: https://www.ashurst.com/doc.aspx?id_Resource=5339 [aplūkots 2015.gada 9. maijā]

⁵⁸Germany Insolvency Statute. Pieejams:

file:///C:/Users/Ilze/Downloads/vacijas_maksatnespejas_likums_anglu_valoda_.pdf [skatīts 2015. gada 9. maijā]

⁵⁹Strazds A. Galvojuma un ķīlas akcesoritāte Latvijas fiziskas personas maksātnespējas procesā. Grām: Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā. Latvijas Universitātes 73. zinātniskās konferences rakstu krājums, 2015, 494.lpp. Pieejams: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Juristi_73-konf.pdf [aplūkots 2016. gada 2. martā]

3. Prasījumi par uzturlīdzekļu samaksu

Atbilstoši pieņemtajiem grozījumiem Maksātnespējas likumā⁶⁰, kas stājās spēkā 2015.gada 1. janvārī, pēc kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa nokavējuma fiziskās personas maksātnespējas procesā iestājas noilgums, līdz ar to kreditors zaudē kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku gan fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros, gan pēc tam, kad parādnieks ir atbrīvots no saistībām Maksātnespējas likuma 164. panta pirmajā daļā minētajā gadījumā. Gadījumā, ja kreditors, kura prasījums ir par uzturlīdzekļu piedziņu bērnam, savu prasījumu neiesniegs administratoram Maksātnespējas likuma 73. panta pirmajā daļā noteiktajā termiņā, šā kreditora prasījumam iestājas noilgums un šī saistība uzskatāma par izbeigušos. Šāda pieejama attiecas arī uz tiem gadījumiem, kad uzturlīdzekļu maksājumi veikti no Uzturlīdzekļu garantiju fonda, kas ir Tieslietu ministrijas padotībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, proti, no valsts budžeta līdzekļiem.

Lai gan Maksātnespējas likuma 164. panta ceturrtā daļa paredz, ka pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas netiek dzēsti prasījumi par uzturlīdzekļu samaksu, tomēr šajā sakarā ir jānošķir divi gadījumi, kad personai ir tiesības saņemt uzturlīdzekļu maksājumus no maksātnespējīgas fiziskas personas, proti, pirmajā gadījumā uzturlīdzekļu maksājumi ir parāds, kas izveidojies līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai, tādēļ sedzams, pamatojoties uz iesniegto kreditoru prasījumu, savukārt otrajā gadījumā uzturlīdzekļu maksājumi ir ikmēneša maksājumi, ko fiziskajai personai ir pienākums maksāt arī pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas.⁶¹

Attiecībā uz iepriekš minēto pirmo gadījumu, kad uzturlīdzekļu maksājumi ir parāds, kas izveidojies līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai, jānorāda, ka Maksātnespējas likuma 147. panta otrā daļa paredz prioritāru kreditoru prasījumu segšanas kārtību, nosakot, ka no parādnieka mantas vispirms tiek pilnībā segti uzturlīdzekļu maksājumi, to skaitā maksājumi Uzturlīdzekļu garantiju fondam, kā arī nosakot, ka pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas netiek dzēsti prasījumi par uzturlīdzekļu samaksu. Taču citādi, šie kreditori ir pielīdzināmi visiem pārējiem kreditoriem, kuriem ir jāiesniedz kreditora prasījums, jo persona vai Uzturlīdzekļu garantiju fons, kuram ir prasījums pret

⁶⁰ „Grozījumi Maksātnespējas likumā”: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/269517-grozijumi-maksatnespejas-likuma> [aplūkots 2015. gada 9. maijā]

⁶¹ Čevers M. Uzturlīdzekļu saņēmējs kā kreditors fiziskās personas maksātnespējas procesā, Jurista Vārds, 2014. 12. augusts, Nr.31 (833), 14.lpp.

maksātnespējīgo fizisko personu, nav uzskatāms par īpašu subjektu, kura prasījumi automātiski tiktu iekļauti kreditoru prasījumu reģistrā, proti, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 74. panta pirmo daļu, administrators pārbauda kreditoru prasījumu pamatotību un atbilstību normatīvo aktu prasībām. Konstatējot, ka prasījumam ir tiesisks pamats un kreditora prasījums satur Maksātnespējas likumā noteiktās ziņas, tas ir iekļaujams kreditoru sastāvā. „Lai arī bērna uzturlīdzekļu maksājumi maksātnespējas procesā ir prioritāri, nav pieļaujams, ka maksātnespējas procesā varētu tikt atzīti tādi uzturlīdzekļu parāda prasījumi, kuriem iztrūkst skaidra pamatojuma vai arī tas ir apšaubāms. Citādi var tikt būtiski pārkāptas pārējo maksātnespējīgā parādnieka kreditoru tiesības saņemt savu prasījuma apmierinājumi.”⁶²

Ja kreditora prasījums dažādu apstākļu dēļ netiek iesniegts, tad prasījuma apmierinājumu fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros nav iespējams saņemt, līdz ar to, tiesības piedalīties parādnieka mantas sadalē iegūstamas tikai tad, ja tiek pieteikts atbilstošs kreditora prasījums, savukārt „atkāpšanās no likumā noteiktās kreditora prasījuma iesniegšanas un atzīšanas procedūras būtiski samazinātu kreditoru loka noskaidrošanas jēgu un mērķi.”⁶³

Iepriekš minētie Maksātnespējas likuma 73. panta otrajā daļā veiktie grozījumi tikai nostiprināja jau tiesu praksē atzīto attiecībā uz Maksātnespējas likuma 73. panta pirmajā daļā noteikto termiņu, proti, „kreditoru prasījumu, kas vērsti pret maksātnespējīgo parādnieku (gan fizisko, gan juridisko personu) iesniegšanu likumdevējs aprobežojis ar saīsinātu termiņu (Maksātnespējas likuma 73.panta pirmā un otrā daļa), kurš ir materiāli prekluzīvs jeb likumisks termiņš un kura atjaunošana tiesību normās nav paredzēta[.]”⁶⁴ Tā kā Maksātnespējas likuma 164. panta ceturtnā daļa paredz, ka pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas netiek dzēsti prasījumi par uzturlīdzekļu samaksu, tad rodas jautājums, vai Maksātnespējas likuma 73. panta kārtībā termiņā neiesniegts uzturlīdzekļu prasījums arī noilgst kā jebkurš kreditora prasījums, vai likumdevējs ar šo normu netieši norādījis, ka maksātnespējas procesa regulējums nav piemērojams attiecībā uz uzturlīdzekļu prasījumu

⁶² Čevers M. Uzturlīdzekļu saņēmējs kā kreditors fiziskās personas maksātnespējas procesā, Jurista Vārds, 2014. 12. augusts, Nr.31 (833), 15.lpp.

⁶³ Turpat.

⁶⁴Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2014. gada 8. aprīļa spriedums lietā Nr.SK-117/2014. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-civillietu-departaments/hronologiska-seciba_1/2014/ [aplūkots 2015. gada 9. maijā]

izbeigšanos, proti, radot situāciju, kad attiecībā uz kreditora prasījuma neiesniegšanas sekām pastāv izņēmums.

Ja parādniekam nav mantas un naudas līdzekļu, no kā apmierināt uzturlīdzekļu prasījumu, tad atbilstoši Maksātnespējas likuma 154. panta otrās daļas pirmajam punktam, fiziskās personas saistību dzēšanas plānā, ir jānorāda arī šāds kreditors, kurš savus prasījumus ir iesniedzis šā likuma 141.panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā un kuru prasījumi nav tikuši apmierināti bankrota procedūras ietvaros. Secināms, ka saistību dzēšanas procedūrā uzturlīdzekļu prasījumiem netiek piemērots prioritārs statuss, tādēļ tie apmierināmi tādā pašā kārtībā kā pārējo neapmierināto kreditoru prasījumi, savukārt par kārtējiem uzturlīdzekļu maksājumiem pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas nav iesniedzams kreditora prasījums un parādnieks no to samaksas nav atbrīvots.⁶⁵

Attiecībā uz iepriekš minēto otro gadījumu, kad uzturlīdzekļu maksājumi ir ikmēneša maksājumi, ko fiziskajai personai ir pienākums maksāt arī pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas. Maksātnespējas likuma 147. panta otrā daļa paredz prioritāru uzturlīdzekļu prasījumu segšanu no parādnieka mantas, taču šī norma būtu piemērojama tikai uz iepriekš aplūkoto pirmo gadījumu, kad uzturlīdzekļu maksājumi ir parāds, kas izveidojies līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai, jo šī norma regulē parādnieka bankrota procedūras norisi un kreditoru prasījumu apmierināšanu tās ietvaros. Tādējādi attiecībā uz šiem maksājumiem piemērojamas Maksātnespējas likuma normas par kārtējo maksājumu veikšanu, jo maksātnespējas pasludināšana neietekmē kārtējo izdevumu samaksas pienākumu, piemēram, komunālo pakalpojumu apmaksas veikšanu u.c. maksājumus, t.s., kārtējos uzturlīdzekļu maksājumus.

Maksātnespējas administrācija ir norādījusi⁶⁶, ka kārtējo uzturlīdzekļu maksājumi, ir uzskatāmi par fiziskās personas maksātnespējas procesa izdevumiem, kurus sedz maksātnespējīgā fiziskā persona pati no naudas līdzekļiem, kurus tā patur savam uzturam, jo Maksātnespējas likums neatbrīvo no Civillikumā minētā bērna uzturēšanas pienākuma. Tādējādi par kārtējo uzturlīdzekļu maksājumu saņemšanu⁶⁷ nav nepieciešams iesniegt kreditora prasījumu, jo šos maksājumus maksātnespējīgajai fiziskajai personai ir pienākums

⁶⁵ Čevers M. Uzturlīdzekļu saņēmējs kā kreditors fiziskās personas maksātnespējas procesā, Jurista Vārds, 2014. 12. augusts, Nr.31 (833), 15.lpp.

⁶⁶ Fiziskās personas maksātnespējas procesa nianse. Pieejams:http://www.lvportals.lv/print_ekons.php?id=1912 [aplūkots 2015. gada 9. maijā]

⁶⁷ Maksātnespējas administrācijas skaidrojumi un atziņas 2008-2014. Rīga:Tiesu namu aģentūra, 2015, 287.lpp.

veikt kā maksātnespējas procesa izmaksas. Maksātnespējas likuma 140.panta pirmajā punktā noteikts, ka parādniekam bankrota procedūras laikā ir tiesības saņemt vismaz 2/3 no saviem ienākumiem, lai segtu fiziskās personas uzturēšanas izmaksas. Savukārt Civillikuma 179.pantā noteikts, ka vecākiem ir pienākums samērā ar savu mantas stāvokli uzturēt savus bērnus. No minētā izriet, ka vecāki savus bērnus uztur no naudas līdzekļiem, kas ir tiem ir pieejami. Savukārt, ja bērna vecākam ir pasludināts maksātnespējas process, bet bērns atrodas otra vecāka apgādībā, maksātnespējīgajam vecākam tik un tā saglabājas pienākums savu bērnu uzturēt.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma⁶⁸ 560. panta pirmās daļas 8. punktu, tiesu izpildītājs aptur izpildes lietvedību, ja parādniekam pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, tādējādi kreditoram tiek liegta iespēja saņemt uzturlīdzekļu maksājumus, kas ar tiesas spriedumu piedzīti no parādnieka (to neizpildes gadījumā) vēl pirms maksātnespējas pieteikuma iesniegšanas. Šeit jānorāda, ka Maksātnespējas likuma 134. panta otrās daļas 5. punkts paredz, ka pēc fiziskas personas maksātnespējas pasludināšanas parādnieks zaudē tiesības bez administratora piekrišanas uzņemt jaunas parādsaistības, tādēļ „šādā kontekstā nav principiālas atšķirības, vai parādnieks savas parādsaistības palielina, slēdzot jaunus darījumus vai arī nepildot spēkā esošās saistības, piemēram, nemaksājot kārtējos uzturlīdzekļu maksājumus.”⁶⁹

Šādam viedoklim, autores ieskatā, varētu piekrist, jo kārtējie uzturlīdzekļu maksājumi iekļaujami personas uzturēšanas izmaksās, kuru mērķis ir nepieļaut situācijas, kad parādnieks, piesakot maksātnespēju, neveic nekādus kārtējos maksājumus, palielinot savas parādsaistības, aizpildinoties ar naudas līdzekļu nepietiekamību. Šāda parādnieka rīcība radītu zaudējumus trešajām personām un būtu pretēja Maksātnespējas likumā noteiktajiem parādnieka pienākumiem, kas, attiecīgi izvērtējot konkrēto gadījumu, varētu būt par pamatu saistību dzēšanas procedūras nepiemērošanai vai tās pārtraukšanai, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 153. pantu.

Savukārt tiesu praksē⁷⁰ ir risinātas likumā tieši neparedzētas situācijas, kad maksātnespējīgā fiziskā persona iesniedz tiesā pieteikumu par uzturlīdzekļu apmēra

⁶⁸ Civilprocesa likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50500> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

⁶⁹ Čevers M. Uzturlīdzekļu saņēmējs kā kreditors fiziskās personas maksātnespējas procesā, Jurista Vārds, 2014. 12. augusts, Nr.31 (833), 17.lpp.

⁷⁰ Valmieras rajona tiesas 2013. gada 4. decembra spriedums lietā Nr.C39094513. Pieejams: <https://tiesas.lv/nolemumi> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

grozīšanu, lūdzot tiesu samazināt tā apmēru, sakarā ar uzsākto maksātnespējas procesu un to, ka parādnieka ienākumi ir būtiski samazinājušies. Tiesa norādījusi⁷¹, ka Maksātnespējas likuma 164. panta ceturrtā daļa šajā lietā nav piemērojama, jo tā nosaka parādnieka saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas sekas, bet nenosaka, ka parādnieka maksātnespējas process neļauj prasītājam celt prasību par uzturlīdzekļu maksājuma apmēra grozīšanu, kam autore pievienojas, jo šāds aizliegums neizriet no likuma jēgas, kā arī, parādniekam veiksmīgi pabeidzot saistību dzēšanas procedūru un atjaunojoties maksātspējai, šis apmērs var tikt palielināts.

Jānorāda, ka 2014.gada 29.novembrī spēkā stājušies grozījumi Uzturlīdzekļu garantiju fonda likumā⁷², kas nosaka, ka no 2015.gada 1.jūlija Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija savā mājaslapā publisko ziņas par Uzturlīdzekļu garantiju fonda parādniekiem, norādot parādnieka vārdu, uzvārdu, personas koda otro daļu un dzimšanas gadu. Ziņas par Uzturlīdzekļu garantiju fonda parādniekiem tiek publiskas ar mērķi aizsargāt bērna tiesības un veicināt vecāku pienākuma pildīšanu — uzturlīdzekļu maksāšanu, kā arī atbildīgu un godprātīgu saistību izpildi. Ņemot vērā, ka šādā veidā ir sistematizēti Uzturlīdzekļu garantiju fonda parādnieki, tad šīs iestādes darbiniekiem ir papildus jāuzrauga, vai minētās personas nav pieteikušas maksātnespēju, lai varētu iesniegt kreditoru prasījumu Maksātnespējas likumā noteiktajā termiņā un nezaudētu kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros.

Autore var secināt, ka Maksātnespējas likuma 164. panta 4. daļas pirmajā punktā, kas paredz, ka pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas netiek dzēsti prasījumi par uzturlīdzekļu samaksu, neietilpst uzturlīdzekļu maksājumi, kas ir kā parāds, kas izveidojies līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai, tādēļ sedzams, pamatojoties uz iesniegto kreditoru prasījumu. Šādiem uzturlīdzekļu prasījumiem Maksātnespējas likuma 147. panta 2. daļā paredzēts prioritārs statuss tikai bankrota procedūrā, jo saistību dzēšanas procedūrā uzturlīdzekļu prasījumi apmierināmi tādā pašā kārtībā kā pārējo neapmierināto kreditoru prasījumi.

⁷¹ Valmieras rajona tiesas 2013. gada 4. decembra spriedums lietā Nr.C39094513. Pieejams: <https://tiesas.lv/nolemumi> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

⁷² Grozījumi „Uzturlīdzekļu garantiju fonda likumā”: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/270338-grozijumi-uzturlidzeklu-garantiju-fonda-likuma> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

4. Ģimenes maksātnespējas process

Maksātnespējas likumā ar 25.09.2014. likumu, kas stājas spēkā 01.01.2015., tika izdarīti vairāki ievērojami grozījumi⁷³, Maksātnespējas likuma Pārejas noteikumu 34. punktā paredzot, ka 2014.gada 25.septembrī Saeimā pieņemtā likuma „Grozījumi Maksātnespējas likumā” 1.-76.pants stājas spēkā 2015.gada 1.martā.

Maksātnespējas likuma 133. panta 1. daļa tika papildināta ar jaunu punktu, tādā veidā paplašinot to personu loku, kuras var iesniegt fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, ieviešot t.s. ģimenes maksātnespējas procesu. Maksātnespējas likuma 133. panta 1. daļas trešais punkts paredz, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu šajā likumā paredzētajos gadījumos tiesai var iesniegt parādnieks kopā ar šā likuma 131.panta pirmās daļas 1. un 2.punktā noteiktajām ieinteresētajām personām, ja katrai no tām pastāv kāda no šā likuma 129.panta pirmajā daļā minētajām pazīmēm. Saskaņā ar iepriekš minēto, par ieinteresētajām personām, ar kurām parādnieks var kopā iesniegt maksātnespējas procesa pieteikumu ir atzīstams: 1) parādnieka laulātais; 2) persona, kura sastāv ar parādnieku radniecībā vai svainībā līdz otrajai pakāpei, proti, pirmās pakāpes radnieki – māsa, brālis, vecāki, bērni, sieva un vīrs. Svarīgi, ka par ieinteresēto personu attiecībā pret parādnieku atzīstama arī tā persona, kura ir bijusi ieinteresētā persona pēdējo piecu gadu laikā līdz fiziskās personas maksātnespējas procesa lietas ierosināšanai, ne tikai tās personas, kuras par ieinteresētām uzskatāmas maksātnespējas procesa pasludināšanas brīdī.

Finansiālās grūtībās nonākušām ģimenēm šī likuma norma atvieglo maksātnespējas procesa iziešanu – ģimenei nepieciešams tikai viens maksātnespējas administrators un arī valsts nodeva jāmaksā viena visiem kopā. Taču šīs personas var iesniegt vienu maksātnespējas procesa pieteikumu tikai tādā gadījumā, ja katrai no minētajām personām pastāv kāda no Maksātnespējas likuma 129.panta pirmajā daļā minētajām pazīmēm, proti, 1) šai personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš, un parādsaistības kopā pārsniedz 5000 *euro*; 2) sakarā ar pierādāmiem apstākļiem šai personai nebūs iespējams nokārtot parādsaistības, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā, un parādsaistības kopā pārsniedz 10 000 *euro*. Tāpat personām, iesniedzot šāda veida pieteikumu, atsevišķi jānorāda Civilprocesa likuma 363.²³ pantā noteiktās ziņas.

⁷³ „Grozījumi Maksātnespējas likumā”: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/269517-grozijumi-maksatnespejas-likuma> [aplūkots 2015. gada 9. maijā]

Attiecībā uz Civilprocesa likuma 363.²³ pantu, jānorāda, ka sākotnēji Maksātnespējas likuma 133. panta 1. daļu jau tika paredzēts ieviests Maksātnespējas likumā, taču Civilprocesa likumā netika paredzētas atbilstošas procesuālas normas. Likumdevējs, konstatējot minēto kļūdu un lai nodrošinātu Civilprocesa likuma stāšanos spēkā vienlaicīgi ar grozījumiem Maksātnespējas likumā, likumprojektā ietvēra normu, kas paredz, ka grozījumu spēkā stāšanās datums ir 2015.gada 1.marts. Civilprocesa likumā ar 12.02.2015. likumu⁷⁴, kas stājas spēkā 01.03.2015., tika izdarīti vairāki ievērojami grozījumi. Attiecībā uz Maksātnespējas likumā paredzēto ģimenes maksātnespējas procesa regulējumu, Civilprocesa likumā tika iekļauts regulējums⁷⁵ par valsts nodevas, depozīta samaksu, kā arī tiesas rīcību, skatot šādu pieteikumu.

Tiesai, izskatot iesniegto maksātnespējas procesa pieteikumu, ir jākonstatē visu pieteikumu iesniedzēju maksātnespējas procesa priekšnoteikumi. „Savukārt, ja kādam no pieteikuma iesniedzējiem netiek konstatēti visi maksātnespējas procesa priekšnoteikumi (piemēram, pazīmes esamība), tiesai pieteikums būtu jānoraida, pat neraugoties uz to, ka, piemēram, otram pieteicējam šāda pazīme tiek konstatēta.”⁷⁶ Ja kaut viens no iesniedzējiem neatbilst Maksātnespējas likuma 129.panta pirmajā daļā minētajām pazīmēm, vai kādu citu iemeslu dēļ kādam no iesniedzējiem process nav pasludināms, tiesa maksātnespējas procesa pieteikumu noraida un izbeidz fiziskās personas maksātnespējas procesa lietu. Par šādas konstrukcijas ieviešanu, jānorāda, ka „[...] gadījumā, ja kādam no ģimenes maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējiem pazīme netiktu konstatēta vai citu iemeslu dēļ pieteikums tiktu noraidīts, bet citai process atkal tiktu pasludināts, rastos jautājums par šāda nolēmuma apstrīdēšanu, tādējādi par labāko risinājumu tika atzīta pieteikuma noraidīšana un lietas izbeigšana.”⁷⁷

Ņemot vērā, ka šis ir pilnīgi jauns institūts Maksātnespējas likumā, ir vērts noskaidrot šī regulējuma ieviešanas sākotnējo mērķi un pamatu. Deputāts G. Bērziņš kā šī priekšlikuma

⁷⁴ Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/272495-grozijumi-civilprocesa-likuma> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

⁷⁵ Likumprojekta „Grozījumi Civilprocesa likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams:<http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/40BA2C13D3EF735BC2257DA2004CEFDDB?OpenDocument> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

⁷⁶ Bērziņš G. Aktuālie grozījumi Maksātnespējas likumā: Kas un kāpēc mainījies. Jurista Vārds, 2015. 3. marts, Nr.9 (861), 13.lpp.

⁷⁷ Šķēle A. Skaidrojums par Civilprocesa likuma izmaiņām. Jurista Vārds, 2015. 3. marts, Nr.9 (861), 41.lpp.

iesniedzējs, norādījis⁷⁸, ka pašreizējā situācijā vienas ģimenes ietvaros, maksājot katram valsts nodevu, un katram no šiem pieteicējiem maksājot vienreizējo depozītu divu minimālo mēnešalgu apmērā, ir zināms papildu slogs vienai ģimenei, lai īstenotu tās tiesības, ko Maksātnespējas likums paredz, un, iespējams, kvalificētos saistību dzēšanas procedūrai, kurai tālāk sekotu attiecīgo saistību dzēšana. Atbalstot šo priekšlikumu, faktiski šādās situācijās parādnieki tiktu atslogoti no papildu izmaksām.

Lai gan šāds regulējums tika ieviests, autores ieskatā, tam iztrūkst normatīvā regulējuma bāzes, kas skaidro noteiktu turpmāko procesa gaitu pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas, jo tāds nav noteikts ne Maksātnespējas likumā, ne Civilprocesa likumā. Uz minēto problemātiku norādījuši arī citi autori, piemēram, O. Cers norādījis, ka „[...] neskaidrību klāsts nebeidzas vien ar nodevas un depozīta apmēra noteikšanu. Veiktie grozījumi neviesa skaidrību par to, vai kreditoru reģistram jābūt vienotam vai atsevišķam, vai katrai personai ir jāveido savs saistību dzēšanas plāns.[...] Maksātnespējas likums ir jau stājies spēkā bez pilnīgi izstrādātiem grozījumiem Civilprocesa likumā.”⁷⁹ Priekšlikuma autors G. Bērziņš gan ir norādījis⁸⁰, ka tas ir likuma piemērošanas jautājums, un procesa ietvaros arī maksātnespējas procesa administratori un paši parādnieki, izprotot likuma mērķi un likumā noteiktos principus, šo situāciju varētu ļoti vienkārši atrisināt. Autores ieskatā, šādas papildu slodzes novirzīšana un tiesību piemērotāja nevis paša likumdevēja kā tiesību normu ieviesēja pleciem nav atbalstāma, jo tas var radīt atšķirīgas interpretācijas, kā rezultātā tiks aizskartas pašu parādnieku intereses.

Ņemot vērā, ka likumdevējs nav skaidri definējis robežas šādam kopīgi realizētam maksātnespējas procesam, ir nepieciešams noskaidrot, kādā apmērā maksātnespējas procesa ietvaros attiecībā uz katru parādnieku Maksātnespējas likumā noteiktās darbības tiek veiktas atsevišķi un kādas kopīgi. Uz minēto problēmjautājumu norādījis arī Rīgas rajona tiesas Jūrmalas tiesu nams savā spriedumā⁸¹, proti, lai arī ģimenes maksātnespējas procesa ietvaros attiecībā uz katru parādnieku Maksātnespējas likumā noteiktās darbības tiek veiktas atsevišķi, tas nepārveido vienu tiesas pasludināto maksātnespējas procesu par vairākiem atsevišķiem maksātnespējas procesiem.

⁷⁸ Likumprojekta “Grozījumi Maksātnespējas likumā” trešā lasījuma sēdes stenogramma 2014. gada 25. septembrī. Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/258#sat> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

⁷⁹ Olavs C. Maksātnespējas process civilprocesā. Jurista Vārds, 2015. 24. marts, Nr. 12 (864), 39.lpp.

⁸⁰ Likumprojekta “Grozījumi Maksātnespējas likumā” trešā lasījuma sēdes stenogramma 2014. gada 25. septembrī. Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/258#sat> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

⁸¹ Rīgas rajona tiesas Jūrmalas tiesu nama 2016.gada 1.februāra lēmums lietā Nr.C33390216, nav publicēts.

Maksātnespējas administrācijas viedoklis par likuma normu interpretāciju nav uzskatāms par oficiālu likuma tulkojumu un šāda interpretācijai ir vienīgi ieteikuma raksturs, un tas nav juridiski saistošs trešajām personām, jo šādu tulkojumu var sniegt tikai likumdevējs vai tā īpaši pilnvarota institūcija. Taču jāņem vērā, ka tieši Maksātnespējas administrācija veic administratoru darbību uzraudzību maksātnespējas procesos un pārbauda administratora darbības likumību maksātnespējas procesos, tad administratora veiktajai tiesību normu aprobēšanai praksē vērā ņemams Maksātnespējas administrācijas sniegtais viedoklis. Saistībā ar iepriekš minēto, jānorāda, ka „spēkā esošais maksātnespējas procesa tiesiskais regulējums ir neskaids, un nereti pastāv atšķirīga izpratne par Maksātnespējas likuma normu saturu dažādiem šīs normas piemērotājiem. Turklāt nereti viedoklis par normas piemērošanu atšķiras ne tikai administratoriem un Maksātnespējas administrācijas darbiniekiem, bet arī tiesību normas atšķirīgi piemēro tiesa.”⁸² Lai gan autore pievienojas šim viedoklim, tomēr ir svarīgi noskaidrot tiesību normas piemērotāju argumentus, uz kādiem pamatota sniegtā interpretācija, lai, veidojot viedokli konkrētajā jautājumā, tiktu apskatīti vairāki aspekti.

Maksātnespējas administrācija norādījusi, ka „[...] attiecībā uz ģimenes maksātnespējā iesaistītajām personām vajadzētu saglabāt individuālu pieeju tādā aspektā, ka katram no parādniekiem ir personīga atbildība par savu pienākumu izpildi. Tādēļ viena parādnieka ļauntībai nevajadzētu ietekmēt otra parādnieka iespēju dzēst savas saistības.”⁸³ No minētā izriet, ka, ja administrators konstatē, piemēram, saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumus, tam ir pienākums vērsties tiesā ar pieteikumu par to parādnieku, attiecībā uz kuru konstatēti minētie ierobežojumi, savukārt pārējiem parādniekiem maksātnespējas process tiek turpināts. Autores ieskatā šāds risinājums atbilstu arī Maksātnespējas likuma 6. panta piektajā punktā noteiktajam procesa efektivitātes principam, kas paredz, ka procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi.

Autore uzskata, ka neskatoties uz to, ka ģimenes maksātnespējā iesaistītās personas iesniedz vienu kopīgu pieteikumu un šo procesu vada viens maksātnespējas administrators, ir nepieciešams nodalīt katras personas individuālo atbildību, jo „fiziskās personas

⁸² Apsītis U. Atsevišķi jautājumi par Maksātnespējas likuma 17. panta 3.¹ daļas piemērošanu, Jurista Vārds, 2015. 3. marts, Nr.9 (861), 31.lpp.

⁸³ Maksātnespējas administrācijas 2016. gada 25. februāra viedoklis Nr.1-49/24. Pieejams: http://www.mna.gov.lv/lv/publ_stat/link_part_173/ [aplūkots 2016. gada 2. martā]

maksātnespējas process tiek uzsākts pēc pašas fiziskās personas iniciatīvas, un Maksātnespējas likuma normas paredz pašas fiziskās personas aktīvu līdzdalību maksātnespējas procesā.⁸⁴ Līdz ar to, nebūtu samērīgi, no vienas puses paredzēt ģimenes maksātnespējas regulējumu, lai samazinātu izmaksas un efektīvizētu procesu, taču no otras puses, izbeigt šādu procesu, konstatējot jebkāda veida ierobežojumus tikai vienai no ģimenes maksātnespējas procesā iesaistītajām personām.

Ģimenes maksātnespējas procesā no saistību dzēšanas piemērošanas procesa viedokļa ir jānoskaidro, kā tiek veiktas konkrētās darbības bankrota procedūrā, piemēram, sastādīts un veidots kreditoru prasījumu reģistrs, lai noskaidrotu, kā parādniekam tiek piemērota saistību dzēšanas procedūra.

Nepastāvot citam tiesiskajam regulējumam, uz kopēja maksātnespējas procesa pieteikuma pamata pasludinātie maksātnespējas procesi tiek turpināti kā nosacīti atsevišķi (individuāli) maksātnespējas procesi, administrators šajos maksātnespējas procesos veic konkrētas darbības, kas nepieciešamas tieši konkrētā maksātnespējas procesa gaitas nodrošināšanai⁸⁵. Tai skaitā, administratoram būtu jā sagatavo atsevišķi dokumenti (tai skaitā, kreditoru prasījumu reģistrs) katrā (nosacīti) atsevišķajā maksātnespējas procesā, jo administratoram ir jāievēro, ka kreditoriem ir tiesības saņemt skaidru un saprotamu informāciju, kas skar konkrēti šo kreditoru intereses.

Maksātnespējas likums skaidri nenosaka, ka maksātnespējīgajiem parādniekiem, kas izmanto ģimenes maksātnespējas procesa regulējumu, administratoram būtu jā sagatavo kopēji dokumenti, piemēram, kopējs kreditoru prasījumu reģistrs, tomēr, vadoties no Maksātnespējas likuma 6. panta piektajā punktā noteiktā procesa efektivitātes principa, administrators šos dokumentus var arī sagatavot kā kopējus. Piemēram, gadījumā, ja kopējā fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējiem ir kopēji kreditori, administrators maksātnespējas procesa efektīvas gaitas nodrošināšanai var sagatavot kopēju kreditoru prasījumu reģistru. Taču, autores ieskatā, nepastāv šķēršļi, lai administrators nevarētu sagatavot vienotu kreditoru prasījumu reģistru, kurā informācija par katru parādnieku atspoguļota atsevišķi, proti, atsevišķi nodalot kādi nodrošinātie un nenodrošinātie kreditori ir katram parādniekam. Šajā gadījumā jāievēro, lai kreditori saņemtu skaidri

⁸⁴ Tukuma rajona tiesas 2015. gada 5. maija lēmums civillietā Nr.C37123714, nav publicēts.

⁸⁵ Maksātnespējas administrācijas 2016. gada 25. februāra viedoklis Nr.1-49/24. Pieejams: http://www.mna.gov.lv/lv/publ_stat/link_part_173/ [aplūkots 2016. gada 2. martā]

saprotamu informāciju, attiecībā uz viņu iesniegto kreditoru prasījumu, piemēram, tikai pret vienu no maksātnespējīgajiem parādniekiem, proti, lai sniegtā informācija tiktu izklāstīta tādā veidā, lai kreditoriem nerastos pārpratumi. Īpaši šis noteikums būtu jāievēro tādos ģimenes maksātnespējas procesos, kuros maksātnespējas procesu iziet kopīgi vairāk kā divas personas, piemēram, parādnieks ar trim brāļiem.

Savukārt, ņemot vērā Maksātnespējas likuma 112.pantā norādītās informācijas apjomu, kas jānorāda ziņojumā par parādnieka mantas neesamību, ja kopējo fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu iesniegušo fizisko personu finansiālais stāvoklis ir vienāds (abiem nav mantas), kā arī abiem ir kopēji kreditori, administrators maksātnespējas procesa efektīvas gaitas nodrošināšanai var sagatavot vienu ziņojumu par parādnieku mantas neesamību, ievērojot, ka kreditoriem ir tiesības saņemt skaidru un saprotamu informāciju, kas skar konkrēti šo kreditoru intereses.

Vadoties no tā, ka ģimenes maksātnespējas procesā kopējais tiesas pasludinātais maksātnespējas process netiek uzskatīts par vairākiem atsevišķiem maksātnespējas procesiem, taču tiek atsevišķi nodalīta katras personas individuālā atbildība un tā, ka Maksātnespējas likuma 139. panta ceturtajā punktā noteikts parādnieka pienākums sagatavot un Maksātnespējas likuma 160. panta pirmajā punktā noteikts pienākums pildīt saistību dzēšanas plānu, loģiski secināms, ka katram parādniekam jāpagatavo savs saistību dzēšanas plāns. Papildus autores viedokli pamato arī tas, ka parādnieku ienākumi atšķiras, kā arī pastāv iespējamība, ka arī bankrota procedūrā nesegto saistību apmērs abiem parādniekiem nav vienāds, līdz ar to, var mainīties saistību dzēšanas plāna termiņš.

Jānorāda, ka praksē var rasties situācijas, kad vienam no ģimenes maksātnespējas procesa pieteicējiem nav mantas un bankrota procedūra būtu pabeidzama ātrāk, savukārt otra pieteicēja īpašumā atrodas nekustamais īpašums, kam, saskaņā ar Maksātnespējas likuma noteikumiem, rīkojama izsole un apstiprināms izsoles akts. Lai gan autores modelētajā teorētiskajā piemērā abas personas kopīgi iziet maksātnespējas procesu, parādniekiem ir jābūt informētiem, ka maksātnespējas procesa administrators pieteikumu par bankrota procedūras pabeigšanu un attiecīgi parādnieku pieteikumus par saistību dzēšanas procedūras pasludināšanu, var iesniegt vienlaicīgi, proti, kad abām personām ir pabeigtas bankrota procedūrā veicamās darbības. Tas ir svarīgi situācijās, kad kādam no parādniekiem, neesot pietiekami informētiem par maksātnespējas procesa norisi, var šķist, ka viņa maksātnespējas process tiek nepamatoti kavēts vai pat novilcināts. Pretēju viedokli ir paudusi Maksātnespējas

administrācija, kuras ieskatā⁸⁶, administrators iesniedz tiesā pieteikumu par bankrota procedūras pabeigšanu par katru parādnieku atsevišķi, ja viena parādnieka bankrota procedūrā jau veiktas visas nepieciešamās darbības, savukārt cita parādnieka maksātnespējas process objektīvu iemeslu dēļ ir jāturpina, balstoties uz principu, ka kopēja maksātnespējas procesa pieteikuma pamata pasludinātie maksātnespējas procesi tiek turpināti kā nosacīti atsevišķi (individuāli) maksātnespējas procesi.

⁸⁶ Maksātnespējas administrācijas 2016. gada 25. februāra viedoklis Nr.1-49/24. Pieejams: http://www.mna.gov.lv/lv/publ_stat/link_part_173/ [aplūkots 2016. gada 2. martā]

5. Fizisko personas saistību dzēšanas plāna termiņi

Maksātnespējas likumā ar 25.09.2014. likumu, tika izdarīti vairāki ievērojami grozījumi. Tika izdarīti grozījumi Maksātnespējas likuma 155.pantā attiecībā uz saistību dzēšanas plāna termiņiem, maksātnespējas likuma Pārejas noteikumu 17. punktā nosakot, ka šā likuma D sadaļas un E sadaļas XXX nodaļas grozījumi, kas stājas spēkā 2015.gada 1.martā, ir piemērojami fiziskās personas maksātnespējas procesos, kas pasludināti, sākot ar 2015.gada 1.martu. Šā likuma grozījumi 155.pantā attiecībā uz saistību dzēšanas plāna termiņiem, kas stājas spēkā 2015.gada 1.martā, ir piemērojami arī maksātnespējas procesiem, kuri uzsākti līdz 2015.gada 28.februārim.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma Pārejas noteikumu 18.punktam, ja fiziskās personas maksātnespējas procesa saistību dzēšanas procedūra ir pasludināta līdz šā likuma 148.panta sestās daļas, 155.panta otrās, trešās un ceturtās daļas grozījumu spēkā stāšanās dienai un nav izbeigta, fiziskajai personai tika dots samērīgs termiņš, proti, tiesības 90 dienu laikā no šo grozījumu spēkā stāšanās dienas iesniegt sava saistību dzēšanas plāna grozījumus apstiprināšanai tiesā, vienlaikus iesniedzot pierādījumus tam, ka saistību dzēšanas plāna grozījumi ir nodoti visiem kreditoriem. Līdz ar to, fiziskās personas, kurām saistību dzēšanas procedūra pasludināta līdz 2015.gada 28.februārim, 90 dienu laikā, t.i., līdz 2015.gada 29.maijam (ieskaitot) varēja iesniegt tiesā pieteikumus par sava saistību dzēšanas plāna grozījumu apstiprināšanu, saīsinot saistību dzēšanas procedūras termiņu atbilstoši jaunam, labvēlīgākam regulējumam, kas stājās spēkā 2015.gada 1.martā.

Attiecībā uz likumdevēja izvēlēto tiesisko risinājumu, ar Maksātnespējas likuma Pārejas noteikumiem regulēt pieteikumu iesniegšanu par saistību dzēšanas plāna grozījumu apstiprināšanu, saīsinot saistību dzēšanas procedūras termiņu, Maksātnespējas administrācija norādījusi⁸⁷, ka, ja saistību dzēšanas plāna grozījumu izstrādes un apstiprināšanas kārtība būtu analogiska Maksātnespējas likuma attiecīgajās tiesību normās ietvertajai vispārējai saistību dzēšanas plāna grozījumu veikšanas kārtībai, pārejas noteikumos nebūtu pamata iekļaut atsevišķu norādi par saistību dzēšanas plāna grozījumu nodošanu kreditoriem.

⁸⁷ Maksātnespējas administrācijas viedoklis par saistību dzēšanas plāna termiņa grozīšanu 2015. gada 20. martā. Pieejams: <http://www.mna.gov.lv/lv/aktualitates/381/> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

Maksātnespējas likuma 155. pantā noteiktajiem saistību dzēšanas plāna termiņiem⁸⁸ ir jābūt samērīgiem un jānodrošina taisnīgs līdzsvars starp kreditoru tiesību ierobežojumu un nepieciešamību ātri atjaunot parādnieku maksātspēju. Tas atbilst Maksātnespējas likuma 6. pantā nostiprinātajiem fiziskās personas maksātnespējas procesa principiem. Nepieciešamība, lai saistību dzēšanas plāna termiņi būtu samērīgi, izriet arī no tā, ka nesamērīgi īsi saistību dzēšanas termiņi var pamudināt vieglprātīgi uzņemties parādsaistības, pienācīgi neizvērtējot saistību izpildes iespējas. Tādēļ arī visas sabiedrības interesēs ir, lai fizisko personu maksātnespējas regulējums noteiktu nepieciešamo līdzsvaru starp kreditoru un parādnieku interesēm.

Maksātnespējas likuma (redakcijā līdz 2015. gada 28. februārim) 155. panta 4. daļā paredzēja, ka, ja parādnieks saistību dzēšanas procedūras laikā no savas gribas neatkarīgu apstākļu dēļ nav spējīgs segt šā panta otrajā daļā noteikto saistību apmēru un parādnieka kopējās saistības maksātnespējas procesa pasludināšanas brīdī nepārsniedz 142 287 euro, fiziskās personas saistību dzēšanas plānā paredz, ka kreditoru prasījumu segšanai tiks novirzīti līdzekļi vienas trešdaļas apmērā no parādnieka ienākumiem, bet ne mazāk kā vienas trešdaļas apmērā no vienas minimālās mēnešalgas mēnesī līdz brīdim, kamēr paies divi gadi no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas.

Jānorāda, ka jautājums par saistību dzēšanas plāna termiņiem izvērsa visai plašas diskusijas ne tikai Saeimas deputātu starpā, bet arī sabiedrībā. Maksātnespējas likuma 155. pantā noteiktie termiņi ir uzskatāmi par vieniem no visīsākajiem Eiropas Savienības valstu vidū⁸⁹, piemēram, Lietuvā fiziskās personas maksātnespējas process ilgst 4,5 līdz 5,5 gadus, bet Igaunijā – 5 līdz 7 gadus. Autores ieskatā, likumdevēja pieeja nesegto saistību apjomu saistību dzēšanas procedūrā vērtēt pēc bankrota procedūras pabeigšanas ir vērtējama ļoti pozitīvi, jo šāds regulējums ir labvēlīgāks parādniekiem, jo īpaši tiem, kuru saistību apjoms pēc bankrota procedūrā iespējamās mantas pārdošanas nav tik ievērojams.

Deputāts Gaidis Bērziņš, diskutējot par šo jautājumu, norādījis, ka „[...] šis regulējums tomēr ir nedaudz labvēlīgāks parādniekam, ņemot vērā to, ka ir mainīts atskaites punkts parāda esamībai. Sākotnēji likumdevējs bija iestrādājis likumā normu, kas nosaka, ka atskaites punkts ir faktiski maksātnespējas sākums, turpretī šajā gadījumā mēs runājam par

⁸⁸ Likumprojekta „Grozījumi Maksātnespējas likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija) Pieejams:<http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/BC57B10607C97704C2257DE3003E75C3?OpenDocument> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

⁸⁹ Turpat.

atskaites punktu parāda saistībām jau pēc tam, kad ir pārdota parādnieka manta. Un, manuprāt, tas ir tomēr arī solis pretī parādnieka interešu ievērošanai maksātnespējas procesā.”⁹⁰

Kā norādīts likumprojekta „Grozījumi Maksātnespējas likumā” anotācijā⁹¹, lielākajā daļā fizisko personu maksātnespējas procesu parādnieki nav spējīgi segt vismaz 20 % no saistībām, kuras paliek pēc bankrota procedūras pabeigšanas, tādēļ parādnieki veic maksājumus vienas trešdaļas apmērā no minimālās mēnešalgas. Turklāt lielākajā daļā gadījumu parādnieka saistības pēc bankrota procedūras pabeigšanas nepārsniedz 100 000 euro (saskaņā ar 2013. gada datiem 73 % gadījumu parādnieku saistības pēc bankrota procedūras nepārsniedz 71 000 euro). Grozījumi Maksātnespējas likuma 155. panta ceturtajā daļā risina iepriekš minētās problēmas, paredzot atšķirīgus saistību dzēšanas plāna termiņus gadījumos, kad kopējo atlikušos saistību apjoms nepārsniedz 30 000 euro, kad tas ir no 30 001 euro līdz 150 000 euro un kad tas pārsniedz 150 000 euro.

Maksātnespējas likuma (redakcijā no 2015. gada 1. marta) 155. panta 4. daļa paredz, ka, ja parādnieks saistību dzēšanas procedūras laikā no savas gribas neatkarīgu apstākļu dēļ nav spējīgs segt šā panta otrajā un trešajā daļā noteikto saistību apmēru, fiziskās personas saistību dzēšanas plānā paredz, ka kreditoru prasījumu segšanai tiks novirzīti līdzekļi vienas trešdaļas apmērā no parādnieka ienākumiem, bet ne mazāk kā vienas trešdaļas apmērā no vienas minimālās mēnešalgas mēnesī. Ar minētajiem grozījumiem Maksātnespējas likumā ir ieviests regulējums, kas paredz nesegto saistību apjomu saistību dzēšanas procedūrā vērtēt pēc bankrota procedūras pabeigšanas un atsevišķu nesegto saistību apjomu tiem parādniekiem, kuri saistību dzēšanas laikā nevar segt ne 35%, ne 20% no kopējām saistībām pēc bankrota procedūras pabeigšanas. Šādiem parādniekiem saistību dzēšanas plāna termiņš nosakāms šādi:

- 1) viens gads no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas, ja parādnieka kopējās saistības pēc bankrota procedūras pabeigšanas nepārsniedz 30 000 euro;
- 2) divi gadi no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas, ja parādnieka kopējās saistības pēc bankrota procedūras pabeigšanas ir no 30 001 euro līdz 150 000 euro;

⁹⁰ Likumprojekta “Grozījumi Maksātnespējas likumā” otrā lasījuma sēdes stenogramma 2015. gada 19. feburārī. Pieejams:<http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/B5012C851FA434F2C2257DF700427D74?OpenDocument> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

⁹¹ Likumprojekta „Grozījumi Maksātnespējas likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija) Pieejams:<http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/BC57B10607C97704C2257DE3003E75C3?OpenDocument> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

3) trīs gadi no saistību dzēšanas procedūras pasludināšanas dienas, ja parādnieka kopējās saistības pēc bankrota procedūras pabeigšanas pārsniedz 150 000 euro.

Šeit jānorāda, ka iepriekš Maksātnespējas likumā bija plānots noteikt⁹² saistību dzēšanas plāna termiņu vienu, divus un trīs gadus, ja parādnieka kopējās saistības pēc bankrota procedūras pabeigšanas nepārsniedz attiecīgi 100 000 eiro, no 100 001 līdz 300 000 eiro un virs 300 000 eiro. Deputāts A. Elksniņš vienā no Saeimas sēdēm norādījis, ka ar šādiem saistību dzēšanas plāna termiņiem netiek atgriezti „aktīvajā ekonomiskajā aprītē tos cilvēkus, kuri vēlas tajā atgriezties un daudz ātrāk iziet fiziskās personas maksātnespējas procesu.”⁹³ Likumdevējs diskusiju rezultātā izšķīrās par labu priekšlikumam, kas paredzēja gandrīz uz pusi mazākas kopējās saistības pēc bankrota procedūras pabeigšanas jebkurā no noteiktajiem saistību dzēšanas plāna termiņiem.

Autores ieskatā ir vērts ielūkoties dažu Eiropas Savienības valstu Maksātnespējas likuma regulējumā, lai salīdzinātu tur noteikto saistību dzēšanas termiņu un tam pakļautos nosacījumus saistību dzēšanas procesa izpildē.

Lietuvā fizisko personu maksātnespējas procesu regulē „Likums par fizisko personu bankrotu”⁹⁴, kas pieņemts 2012. gada 10. maijā un ir spēkā no 2013. gada 1. marta. Savukārt Igaunijā Bankrota likums⁹⁵, kas pieņemts 2003. gada 22. janvārī un ir spēkā no 2004. gada 1. janvāra piemērojams juridisko personu un fizisko personu bankrota procesam, kā arī fizisko personu saistību dzēšanas procesam. Lietuvā fiziskās personas maksātnespējas process ilgst 4,5 līdz 5,5 gadus, bet Igaunijā – 5 līdz 7 gadus. Šis termiņš nav pakļauts nekādam noteiktam saistību apjomam, jo tas ir tiesas kompetences jautājums. Tikai tiesa, vadoties no saviem individuālajiem apsvērumiem, nosaka saistību dzēšanas termiņu. Piemēram, Austrijā⁹⁶ pastāv līdzīgs regulējums kā abās kaimiņvalstīs, proti, saistību dzēšanas termiņš ir no 3 – 7 gadiem, taču nozīmīgi, ka pastāv papildus noteikums, proti, saistību dzēšanas laikā ir jāatmaksā vismaz 50% no nenodrošinātajām saistībām.

⁹² Bērziņš G. Aktuālie grozījumi Maksātnespējas likumā: Kas un kāpēc mainījies, Jurista vārds, 2015. 3. Marts, Nr.9 (861), 14.lpp.

⁹³ Likumprojekta “Grozījumi Maksātnespējas likumā” pirmā lasījuma sēdes stenogramma 2015. gada 12. februārī. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/4A3379889DEAA9C1C2257DF200408CE9?OpenDocument> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

⁹⁴ Private bankruptcy law of the Republic of Lithuania. Pieejams: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=445605&p_tr2=2 [aplūkots 2016. gada 2. martā]

⁹⁵ Bankruptcy Act of the Republic of Estonia. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/511072014018/consolide> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

⁹⁶ Latvijas Komerčbanku asociācija. Kas būs ieguvēji no maksātnespējas likuma grozījumiem? Pieejams: <http://lka.org.lv/lv/petijumi/reputacijas-petijumi.html> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

Svarīgi, ka Polijā fizisku personu maksātnespējas faktiski nepastāv, jo tur ik gadu notiek vien 20–30 fizisku personu maksātnespējas procesi, savukārt Latvijā laika periodā no 01.01.2015.- 01.03.2016. pasludināto maksātnespējas procesa lietu skaits fiziskām personām ir 1927⁹⁷.

Dažās valstīs ir noteikta īpaša, vienkāršotāka procedūra attiecībā uz nelielu parādsaistību apjomu. Piemēram, maza apmēra bankrots Slovērijā⁹⁸ piemērojams tām fiziskām personām, kurām mantas vērtība nepārsniedz 165 000 eiro. Savukārt saistību dzēšana ir būtiski apgrūtināta, faktiski neiespējama, ja parādnieka mantas vērtība pārsniedz 165 000 eiro. Papildus jānorāda, ka šo procedūru var pārtraukt, ja tiesa konstatē, ka parādnieka mantas pārdošana nespēs segt procesa izmaksas. Arī Čehijā⁹⁹ pastāv vienkāršotas saistību dzēšanas procedūras, kas ir pieejamas tikai tām personām, kuru saistības nepārsniedz 79 000 eiro. Līdzīgi kā paredz Austrijas maksātnespējas regulējums, pirms nenokārtotās saistības tiek dzēstas, kreditoriem ir jāsamaksā vismaz 30% no nenodrošinātajām saistībām.

Autores ieskatā, nosakot procentuālu apmēru, kādā ir jāsedz nenodrošinātās saistības, saistību dzēšanas termiņš ievērojami pieaug, jo šāds naudas summas apmērs daudziem ir nepārvarams šķērslis panākt savu saistību dzēšanu. Salīdzinājumam jānorāda, ka Maksātnespējas likuma 155. panta 2. un 3. daļā arī ir noteikts procentuālais apmērs saistību dzēšanai, ņemot vērā parādnieka ienākumus, attiecīgi 50%, 35% un 20% no kopējām saistībām, kuras paliek pēc bankrota procedūras pabeigšanas. Taču, kā jau norādīts iepriekš, salīdzinoši neliels skaits no visiem maksātnespējīgajiem parādniekiem saistību dzēšanas procedūrā var segt tik ievērojamu apjomu. Autores ieskatā, šādu saistību dzēšanas termiņu piesaistīšanu procentuālam segto saistību apjomam, var pielīdzināt Slovērijā un Austrijā paredzētajām vienkāršotajām procedūrām.

Zviedrijā¹⁰⁰ pastāv princips, ka parādniekam vispirms jācenšas panākt civiltiesiska vienošanās ar saviem kreditoriem, ja tam radušās grūtības nomaksāt parādu. Maksātnespēja tiek definēta kā nespēja atbilstošā veidā atmaksāt parādus, ja šāda nespēja nav īslaicīga.

⁹⁷ Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra Maksātnespējas reģistrs. Statikas pārskats „Pasludināto MNP lietu skaits pēc MNP rakstura”. Pieejams: https://ws.ur.gov.lv/urpubl?act=MNR_STAT&stat_id=533 [aplūkots 2016. gada 2. martā]

⁹⁸ Bankruptcy proceedings in Slovakia.

Pieejams: http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_svk_en.htm [aplūkots 2016. gada 2. martā]

⁹⁹ Act on Bankruptcy and Its Resolution (Insolvency Act) of Czech Republic. Pieejams: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-182> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

¹⁰⁰ Maksātnespējas process Zviedrijā. Pieejams:

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:quD5jTDIbEAJ:ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_sve_lv.htm+&cd=1&hl=lv&ct=clnk&gl=lv [aplūkots 2016. gada 2. martā]

Personas, kas ir maksātnespējīgas, var tikt atzītas par bankrotējušām neatkarīgi no tā, vai tās ir juridiskas vai fiziskas personas. Saistību dzēšanas termiņš Zviedrijā ir pieci gadi. Atbrīvošana no parādiem nozīmē, ka personai jādzīvo no minimāliem iztikas līdzekļiem visā saistību dzēšanas plāna ieviešanas laikā. Visi papildus ienākumi tiek novirzīti parādu dzēšanai. Svarīgi, ka, ja parādniekam nav ienākumu, kas pārsniegtu Zviedrijā noteikto minimālo ienākumu apmēru, parādnieks nemaksā neko, līdz ar to, šis process tiek finansēts no valsts budžeta. Šis piemērs uzskatāmi pierāda, ka sākotnēji šķietami ilgstošs saistību dzēšanas termiņš, var nebūt liels slogs parādniekam, ja ienākumu apmērs ir minimālā apmērā, jo tad parādniekam nav jāveic maksājumi.

Maksātnespēju Lielbritānijā regulē 1986. gada Maksātnespējas akts¹⁰¹ un tā papildinājuma akti, savukārt tiesas process notiek saskaņā ar konkrētās apgabaltiesas tiesiskajiem paradumiem, ņemot vērā noteikto nacionālo reglamentu. Saskaņā ar Lielbritānijas maksātnespējas tiesībām, lai parādnieks pieteiktos maksātnespējas procesam, personai ir jādzīvo Lielbritānijā ne mazāk kā 183 dienas, kas ir uzskatāma par robežu, kad fizisku personu var uzskatīt par Lielbritānijas rezidentu.

Lielbritānija¹⁰² tiek uzskatīta par maksātnespējīgajiem parādniekiem vislabvēlīgāko valsti, kur iziet maksātnespējas procesu. Parādniekiem vissaiostošākais šķiet saistību dzēšanas termiņš – aptuveni viens gads. Jānorāda, ka šķietami labvēlīgais regulējums paredz arī vairākus stingrus nosacījumus attiecībā uz gadījumiem, kad personas netiek atbrīvotas no atlikušajām saistībām, proti, piemēram, ja persona ir vieglprātīgi izturējusies pret savām saistībām, uzņēmusies pienākumus, kurus tai nav pamatotas iespējas izpildīt, ir izšķērdējusi savus aktīvus vai arī nav vedusi uzskaiti par savām saistībām un nespēj izskaidrot mantas vai naudas tēriņus. Parādniekam var tikt atlikta atbrīvošana no parādsaistībām, piemēram, gadījumos, ja parādnieks piedalījies spekulācijās, azartspēlēs vai piekopus izšķērdīgu dzīvesveidu.

Ļoti svarīgi, ka, ja tiek konstatēti tādi pārkāpumi, kā piemēram, parādnieks slēpj ienākumus vai aktīvus, tad tiesa slēdz procesu un par minēto pārkāpumu Lielbritānijā ir paredzēta kriminālatbildība.

¹⁰¹ Insolvency Act 1986. Pieejams: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/contents> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

¹⁰² Maksātnespējas process Anglijā un Velsā.

Pieejams: http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_eng_lv.htm [aplūkots 2016. gada 2. martā]

Lai gan Maksātnespējas likuma 155. pantā noteiktie termiņi ir uzskatāmi par vieniem no visīsākajiem Eiropas Savienības valstu vidū, tomēr likumdevējs nav veidojis sarežģītas konstrukcijas, veidojot vienkāršotas saistību dzēšanas procedūras (Čehija, Slovākija) un parastas saistību dzēšanas procedūras. Atzinīgi vērtējama pieeja nesegto saistību apjomu saistību dzēšanas procedūrā un līdz ar to tam tieši pakļauto saistību dzēšanas procedūras termiņu vērtēt pēc bankrota procedūras pabeigšanas, jo šāds regulējums ir labvēlīgāks parādniekiem, jo īpaši tiem, kuru saistību apjoms pēc bankrota procedūrā iespējamās mantas pārdošanas nav tik ievērojams, kā arī neuzliek papildus slogu tiesām, neatstājot saistību dzēšanas procedūras termiņa noteikšanu kā vienu no tiesas kompetences jautājumiem.

6. Saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumi

6.1. Maksātnespējas likuma 153. panta 3.punkta piemērošanas tendences

Maksātnespējas likumā ar 25.09.2014. likumu, tika izdarīti vairāki ievērojami grozījumi, Maksātnespējas likuma Pārejas noteikumu 34. punktā paredzot, ka 2014.gada 25.septembrī Saeimā pieņemtā likuma „Grozījumi Maksātnespējas likumā”¹⁰³ 1.-76.pants stājas spēkā 2015.gada 1.martā.

Tika izdarīti grozījumi arī Maksātnespējas likuma 153. pantā, to papildinot ar jaunu saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojuma kritēriju, papildinot normu ar trešo punktu, kas nosaka, ka saistību dzēšanas procedūru nepiemēro vai to pārtrauc gadījumos, kad parādnieks nepilda bankrota vai saistību dzēšanas procedūrā paredzētos pienākumus, būtiski apgrūtinot maksātnespējas procesa efektīvu norisi.

Parādnieka pienākumi bankrota procedūrā noteikti Maksātnespējas likuma 139. pantā, cita starpā, paredzot, ka parādniekam ir pienākums 1) gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus; 2) ne vēlāk kā 10 dienu laikā pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas nodot administratoram savus naudas līdzekļus; 3) glabāt un pārvaldīt savu mantu kā krietnam un rūpīgam saimniekam; 4) sagatavot saistību dzēšanas plānu; 5) sniegt administratoram maksātnespējas procesa norisei nepieciešamās ziņas; 6) segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas; 7) pēc administratora pieprasījuma nodot administratora pārvaldījumā savu mantu, izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu, un šā likuma 140.panta 2.punktā minēto mantu, kā arī parādnieka valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu.

Savukārt parādnieka pienākumi saistību dzēšanas procedūrā noteikti Maksātnespējas likuma 160. pantā, nosakot, ka parādniekam ir pienākums 1) pildīt fiziskās personas saistību dzēšanas plānu; 2) gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus; 3) pēc administratora pieprasījuma sniegt informāciju par fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildi; 4) segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas.

Jānorāda, ka Maksātnespējas likuma 153. panta pirmā un otrā punkta interpretācija ir nostiprinājusies arī tiesu praksē un „par klasiskiem iemesliem bankrota procedūras

¹⁰³ Grozījumi likumā „Maksātnespējas likumā”: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/269517-grozijumi-maksatnespejas-likuma> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

pabeigšanai un maksātnespējas procesa izbeigšanai var uzskatīt parādnieka ienākumu slēpšanu, nereaģēšanu uz administratora rīkojumiem, tādu darījumu slēgšanu maksātnespējas procesa laikā, kas radījuši papildu zaudējumus kreditoriem, darījumu slēgšanu pirms maksātnespējas pasludināšanas, ar kuriem parādnieks ir radījis zaudējumus kreditoriem, un tamlīdzīgu parādnieka rīcību, kas nav savienojama ar fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķi.”¹⁰⁴

Maksātnespējas likuma 153. panta trešā punkta piemērošanai nepieciešams konstatēt divus kritērijus, proti, 1) parādnieks nepilda bankrota vai saistību dzēšanas procedūrā paredzētos pienākumus; 2) noteikto pienākumu neizpildi būtiski apgrūtina maksātnespējas procesa efektīvu norisi.

Autores ieskatā, praksē nesagādātu sevišķas grūtības konstatēt parādnieka pienākumu neizpildi, savukārt komplicētāk pierādāms būtu otrais kritērijs, jo tas satur divas ģenerālklausulas, proti, „būtiski” un „efektīvi”, ko katrā konkrētā gadījumā ir nepieciešams piepildīt ar saturu. Maksātnespējas administratoram rodas pierādīšanas pienākums attiecībā pret konstatēto ierobežojumu konstatēšanu, savukārt tiesai ir jāizvērtē, vai pierādījumi par konkrētā pienākuma neizpildi, konstatējot saistību dzēšanas procedūras ierobežojumu, ir tādi, ko var atzīt, pirmkārt, par būtiskiem, otrkārt, tādiem, kas apgrūtina efektīvu maksātnespējas procesa norisi.

Analizējot Maksātnespējas likuma 153. panta trešā punkta piemērošanu, konstatējusi, ka Tiesu informācijas sistēmā¹⁰⁵ nav atrodamā detalizēta pārskata par Maksātnespējas procesa likuma normu piemērošanu, jo atsevišķi tiek izdalītas dažādu kategoriju lietas, proti, tiesiskās aizsardzības procesa, juridisko personu un fizisko personu maksātnespējas procesa lietas, nesniedzot detalizētāku pārskatu.

Saskaņā ar publiski pieejamajiem maksātnespējas reģistra statistikas datiem¹⁰⁶, laika periodā no 2015. gada marta līdz 2016. gada martam, tikai divos maksātnespējas procesos konstatēts, ka fiziskā persona nepilda noteiktos pienākumus. Viens no šiem gadījumiem ir

¹⁰⁴ Bērziņš G. Atziņas par aktuālo tiesu praksi maksātnespējas jomā. Jurista Vārds, 2016. 5. aprīlis, nr.14 (917), 12.lpp.

¹⁰⁵ Tiesu informācijas sistēma. Statistikas pārskats „Statistikas pārskats par civillietām pirmajā instancē (50)”. Pieejams: https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=TIS_STAT_O [aplūkots 2016. gada 2. martā]

¹⁰⁶ Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra Maksātnespējas reģistrs. Statikas pārskats „Izbeigto fizisko personu MNP lietu skaits pēc MNP lietas izbeigšanas pamatojuma”. Pieejams: https://ws.ur.gov.lv/urpubl?act=MNR_STAT&stat_id=552&tablesequence=&tablepage=1 [aplūkots 2016. gada 2. martā]

maksātnespējas procesā, kas Daugavpils tiesā ierosināts 2009. gada 27. oktobrī, savukārt otrs maksātnespējas procesā, kas Madonas rajona tiesā ierosināts 2010. gada 18. maijā.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma Pārejas noteikumu 5. punktu, tiesiskās aizsardzības procesos un maksātnespējas procesos, kuri uzsākti laika posmā no 2008.gada 1.janvāra līdz 2010.gada 31.oktobrim, tiek piemērotas minētajā laika posmā spēkā esošā Maksātnespējas likuma normas un uz tā pamata izdotie normatīvie akti. Proti, saskaņā ar saskaņā ar Maksātnespējas likuma (likuma redakcijā, kas spēkā līdz 31.10.2010.)¹⁰⁷ 179. panta 3. daļas otro punktu, maksātnespējas procesu izbeidz un fizisko personu neatbrīvo no atlikušajām parādsaistībām, ja fiziskā persona nepilda šajā sadaļā noteiktos pienākumus. Ņemot to vērā, jāsecina, ka kopš Maksātnespējas likuma 153. panta trešā punkta ieviešanas ar 2015. gada 1.martu, šī tiesību norma nav piemērota nevienu reizi jeb šī norma nav kalpojusi par pamatu maksātnespējas procesa lietas izbeigšanai.

Saskaņā ar publiski pieejamajiem maksātnespējas reģistra statistikas datiem¹⁰⁸, laika periodā no 2015. gada marta līdz 2016. gada martam, neviens maksātnespējas process nav izbeigts, konstatējot, ka fiziskā persona ir sniegusi nepatiesas ziņas, t.s., par Maksātnespējas likuma 153. panta otrajā punktā norādīto informāciju par savu mantisko stāvokli, slēpjot savus patiesos ienākumus.

Interesanti, ka saskaņā ar publiski pieejamajiem maksātnespējas reģistra statistikas datiem¹⁰⁹, laika periodā no 2015. gada marta līdz 2016. gada martam, 92 procesos pēc bankrota procedūras pabeigšanas apstiprināšanas parādniekam nav tikusi piemērota saistību dzēšanas procedūra. Lai gan saskaņā ar statistikas rādītājiem šis skaitlis var šķist visai ievērojams, tomēr jānorāda, ka lielākā daļa no šiem maksātnespējas procesiem ir tikuši ierosināti un pasludināti pirms 2015. gada 1. marta, proti, pirms Maksātnespējas likuma 153. panta trešā punkta ieviešanas Maksātnespējas likumā, tādēļ nevar konstatēt, ka tieši uz šī pamata tiktu izbeigts kāds no maksātnespējas procesiem.

Saskaņā ar publiski pieejamajiem maksātnespējas reģistra statistikas datiem¹¹⁰, laika periodā no 2015. gada marta līdz 2016. gada martam, 22 maksātnespējas procesos konstatēti

¹⁰⁷ Maksātnespējas likums: LR likums (zaudējis spēku). Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/166663-maksatnespejas-likums> [aplūkots 2016. gada 2.martā]

¹⁰⁸ Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra Maksātnespējas reģistrs. Statikas pārskats „Izbeigto fizisko personu MNP lietu skaits pēc MNP lietas izbeigšanas pamatojuma”.Pieejams: https://ws.ur.gov.lv/urpubl?act=MNR_STAT&stat_id=552&tablesequence=&tablepage=1 [aplūkots 2016. gada 2. martā]

¹⁰⁹ Turpat.

¹¹⁰ Turpat.

ierobežojumi saistību dzēšanas procedūras piemērošanai, taču tikai 1 no šiem fizisko personu maksātnespējas procesiem ir ticis pasludināts pēc 2015. gada 1.marta, tādēļ nav iespējams izvērtēt tiesas sniegto argumentāciju Maksātnespējas likuma 153. panta trešā punkta piemērošanā.

Autore secina, ka nav izveidojusies tiesu prakse, lai varētu objektīvi izvērtēt Maksātnespējas likuma 153. panta trešā punkta piemērošanas tendences, tiesas sniegto argumentāciju un rast kopsakarības. Autores ieskatā, tas skaidrojams ar to, ka ir pagājis tikai viens gads kopš šīs normas ieviešanas, kas ir ļoti īss laiks jaunas tiesību normas aprobēšanai praksē, kā arī tik īsā laika posmā administratoriem nav bijis iespējams iesniegt tiesā pieteikumus par bankrota procedūras pabeigšanu un maksātnespējas procesa izbeigšanu, ņemot vērā, ka Maksātnespējas likuma 153. pants konkrētajā redakcijā piemērojams tiem Maksātnespējas procesiem, kas pasludināti jau pēc 2015. gada 1.marta.

Vienā no Rīgas pilsētas Vidzemes tiesas spriedumiem¹¹¹ dota norāde uz iespējamajām vadlīnijām, pēc kā noteikt, vai parādniekam noteikto pienākumu neizpildi būtiski apgrūtina maksātnespējas procesa efektīvu norisi. Proti, tiesa norādījusi, ka turpinot maksātnespējas procesu netiktu realizēts fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis -pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju -, kā arī tiktu pārkāpti maksātnespējas procesa principi.

Maksātnespējas procesa 6. panta piektajā punktā definēts procesa efektivitātes princips, kas nosaka, ka procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi. Ņemot vērā, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas, var secināt, ka Maksātnespējas likuma 139. pantā noteikto parādnieka pienākumu pārkāpums bankrota procedūras laikā vai Maksātnespējas likuma 160. pantā noteikto parādnieka pienākumu pārkāpums saistību dzēšanas procedūrā ir uzskatāms par pretēju maksātnespējas procesa efektivitātes principam.

Attiecībā uz Maksātnespējas likuma 153. panta trešajā punktā minēto „būtiskuma” kritēriju, jānorāda, ka Civilprocesa likuma 93. panta 1. daļa nosaka, ka katrai pusei jāpierāda

¹¹¹ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2015. gada 12. jūnija lēmums civillietā Nr.C30326015, nav publicēts.

tie fakti, uz kuriem tā pamato savus prasījumus vai iebildumus, prasītājam jāpierāda savu prasījumu pamatotība, savukārt atbildētājam jāpierāda savu iebildumu pamatotība. Autore secina, ka katrs Civilprocesa likuma kārtībā par pierādītu atzīts parādnieka pienākumu pārkāpums bankrota procedūrā vai saistību dzēšanas procedūrā, ir atzīstams par būtisku Maksātnespējas likuma 153. panta trešā punkta izpratnē.

6.2. Parādnieka pienākumu neizpilde kā saistību dzēšanas procedūras ierobežojums

Lai gan pēc neseno grozījumu izdarīšanas Maksātnespējas likumā, kas skāra Maksātnespējas likuma 153. pantu un 139. pantu, ir pagājis tikai aptuveni gads, autores ieskatā, nav izveidojusies vienveidīga tiesu prakse šajos jautājumos, tomēr ir vērts analizēt atsevišķus prakses piemērus, lai novērstu atšķirīgas Maksātnespējas likuma normu interpretācijas. Autore vēlas īpaši pievērsties Maksātnespējas likuma 139. panta pirmā punkta analīzei saistībā ar Maksātnespējas likuma 153. panta trešo punktu.

Maksātnespējas likuma (redakcijā līdz 28.02.2015.) 139. panta pirmais punkts paredzēja, ka parādniekam ir pienākums gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus, pārskaitot vienu trešdaļu no saviem ienākumiem uz administratora atvērto kontu kredītiestādē. Tika izdarīti grozījumi Maksātnespējas likuma 139. pantā, Maksātnespējas likuma (redakcijā no 01.03.2015.) norādot, ka parādniekam ir pienākums gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus, taču norāde par vienas trešdaļas ienākumu pārskaitīšanu administratora atvērtajā norēķinu kontā tika izslēgta.

Attiecībā uz Maksātnespējas likuma 139. panta sesto punktu, kas nosaka parādnieka pienākumu segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, jānorāda, ka izmaksas, kas parādniekam rodas pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, tiek iedalītas fiziskās personas maksātnespējas procesa tiešajās un netiešajās izmaksās. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 172. panta 2. daļu, fiziskās personas maksātnespējas procesa tiešās izmaksas ir izmaksas, kas saistītas ar fiziskās personas maksātnespējas procesa nodrošināšanu, un tās ir sedzamas no parādnieka līdzekļiem. Savukārt Maksātnespējas likuma 172. panta 4. daļā minētās fiziskās personas maksātnespējas procesa netiešās izmaksas ir parādnieka uzturēšanas izmaksas pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, kas tiek segtas no parādnieka līdzekļiem, ko viņš ir tiesīgs paturēt sev

uzturēšanas izmaksu segšanai. Skatot minētās normas kopsakarā, kā arī ņemot vērā to, ka likumdevējs apzināti mainījis parādnieka pienākumus, no Maksātnespējas likuma normas teksta izslēdzot norādi par vienas trešdaļas ienākumu pārskaitīšanu administratora atvērtajā norēķinu kontā, jānorāda, ka parādnieka vienas trešdaļas ienākumi novirzāmi maksātnespējas procesa izmaksu segšanai. Maksātnespējas likuma 140.panta pirmais punkts nosaka, ka parādniekam bankrota procedūras laikā ir tiesības saņemt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu fiziskās personas uzturēšanas izmaksas.

Skatot šīs normas kopsakarā un veicot to interpretāciju, var nonākt pie šķietami kļūdaina secinājuma, ka, neskatoties uz izdarītajiem grozījumiem Maksātnespējas likumā, parādniekam tomēr ir pienākums veikt vienas trešdaļas ienākumu novirzīšanu uz administratora atvērto norēķinu kontu, no kā tiek segtas maksātnespējas procesa izmaksas un vismaz daļēji apmērā segti kreditoru prasījumi. Ņemot vērā to, ka šāds parādnieka pienākums vismaz gramatiski tika izslēgts no parādnieka pienākumu sastāva normas tekstā, praksē var rasties dažādas tiesību normu interpretācijas, kas parādniekam var rezultēties ar izbeigtu maksātnespējas procesu, konstatējot pienākuma neizpildi.

Maksātnespējas 1. pantā definētais likuma mērķis ir veicināt finansiālās grūtībās nonākušā parādnieka saistību izpildi un, ja iespējams, maksātnespējas atjaunošanu, piemērojot likumā noteiktos principus un tiesiskos risinājumus. Savukārt Maksātnespējas likuma 5. panta 1. daļā ietvertais fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Papildus, kā izriet no Maksātnespējas likuma 6. panta ceturtajā punktā ietvertā saistību izpildes principa, procesa ietvaros piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj saistības, kuras uzņēmis parādnieks, izpildīt lielākā apmērā.

Maksātnespējas likuma 128. panta 3. daļa nosaka, ka fiziskās personas maksātnespējas process sastāv secīgi no bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras, savukārt šī panta 4. daļa paredz, ka bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, izņemot Civilprocesa likuma 1.pielikumā noteikto mantu un 596.pantā minētās summas. Ņemot vērā, ka Maksātnespēja 143. panta 2. daļa nosaka, ka parādnieka manta ir arī parādnieka ienākumi, kas gūti fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā un to, ka no Maksātnespējas likuma 92. panta izriet, ka parādnieka naudas līdzekļi ietilpst parādnieka mantas jēdziena sastāvā, no

šo normu sistēmiskas analīzes izriet, ka bankrota procedūrā būtu realizējama visa parādnieka manta, t.s., visi parādnieka gūtie ienākumi. Šādai tiesību normu interpretācijai apstiprinājums rodams arī kādā Bauskas rajona tiesas spriedumā, kurā norādīts, ka „Maksātnespējas likuma 140. panta 1. punkts paredz parādnieka tiesības saņemt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu fiziskās personas uzturēšanās izmaksas. Šī norma pēc būtības paredz ierobežojumus parādnieka rīcībai ar saviem naudas līdzekļiem, kas gūtu bankrota procedūras laikā no algotā darba vai kāda cita veida ienākumi, jo tiesības paturēt daļu no ienākuma (naudas līdzekļiem) ir saistītas ar konkrētu šo naudas līdzekļu izlietošanas mērķi – uzturēšanās izmaksu segšana. No tā secināms, ka parādniekam nav tiesību paturēt to ienākumu daļu, kas pārsniedz uzturēšanas izmaksu segšanai nepieciešamo summu vai 2/3 no ienākuma, ja parādnieka faktiskās uzturēšanās izmaksas ir mazākas par vai ir vienādas ar 2/3 no ienākuma.”¹¹²

Autore nepiekrīt tiesas sniegtajai argumentācijai, jo Maksātnespējas likuma 139. panta otrais punkts paredz parādnieka pienākumu ne vēlāk kā 10 dienu laikā pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas nodot administratoram savus naudas līdzekļus. Jānorāda, ka, autores ieskatā, šī tiesību norma attiecināma uz parādnieka rīcībā esošajiem brīvajiem, uzkrātajiem naudas līdzekļiem norēķinu kontā vai skaidrā naudā, taču nevar tikt attiecināta uz vienu trešdaļu vai attiecīgi to ienākumu daļu, kas pārsniedz uzturēšanas izmaksu segšanai nepieciešamo summu, jo likumdevējs apzināti izslēdzis to no parādnieka pienākumu sastāva. Jānorāda, ka jau pēc normas gramatiskās iztulkošanas metodes ir skaidra normas jēga, jo tā satur norādi uz konkrētu termiņu, kas ir ne vēlāk kā 10 dienu laikā pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas, norādot uz fiziskās personas rīcībā esošajiem brīvajiem, uzkrātajiem naudas līdzekļiem, kurus iespējams 10 dienu laikā nodot administratoram, nevis ilgstošā laika periodā iegūtajiem ienākumiem no darba samaksas. Autores sniegtajai Maksātnespējas likuma 139. panta otrā punkta interpretācijai piekrīt arī Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesa, norādot, ka „Attiecībā uz Maksātnespējas likuma 139. panta 2. punktu tiesa atzīst[..], ka šī tiesību norma attiecināma uz parādnieka rīcībā esošajiem brīvajiem, uzkrātajiem naudas līdzekļiem norēķinu kontā vai

¹¹² Bauskas rajona tiesas 2016. gada 20. janvāra lēmums civillietā Nr.C10087315, nav publicēts.

skaidrā naudā, taču nevar tikt attiecināta uz vienu trešdaļu ienākumu no parādnieka ienākumiem.”¹¹³

Maksātnespējas likuma 137. panta pirmais punkts nenosaka administratora imperatīvu pienākumu atvērt kontu kredītiestādē kreditoru prasījumu apmierināšanai bankrota procedūras ietvaros jebkurā fiziskās personas maksātnespējas procesā, bet nosaka, ka šāds pienākums izpildāms, iestājoties noteiktiem apstākļiem, proti, ja administratoram tiek nodoti naudas līdzekļi saskaņā ar šā likuma 139.panta 2.punktu (normas konstrukcija jau norāda uz alternatīvu iespēju nevis obligātu pienākumu) vai parādnieka maksātnespējas procesa ietvaros ir paredzēta mantas pārdošana (no kuras, saskaņā ar sastādīto Mantas pārdošanas plānu tiktu gūti ienākumi). Minētā norma jau norāda uz maksātnespējas procesā realizējamo iespēju apmierināt kreditoru prasījumus bankrota procedūras ietvaros tikai tad, ja administratoram tiek nodoti naudas līdzekļi saskaņā ar šā likuma 139.panta 2.punktu vai parādnieka maksātnespējas procesa ietvaros ir paredzēta mantas pārdošana.

Var secināt, ka likumdevējs ir vēlējis, lai parādnieks ne vēlāk kā 10 dienu laikā pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas nodod administratoram savus naudas līdzekļus, savukārt administrators veic noteiktas darbības, proti, atver kontu kredītiestādē, lai šos naudas līdzekļus pieņemtu. Administrators nevar ignorēt Maksātnespējas likuma 139. panta otrajā punktā minēto termiņa norādi, lai šīs normas interpretācijai pakļautu arī ilgstošā laika periodā parādnieka iegūtos ienākumus no darba samaksas. Autore secina, ka nav nedz pieļaujama, nedz iespējama Maksātnespējas likuma kā speciālā likuma iztulkošana paplašināti, pretēji likumdevēja gribai.

Jau minētajā tiesas spriedumā¹¹⁴ tiesa nonāca pie secinājuma, ka neviena Maksātnespējas likuma norma, tostarp arī 140. panta normas, neparedz parādnieka tiesības pilnībā paturēt visus bankrota procedūras laikā gūtos ienākumus, tas ir, neatkarīgi no uzturēšanās izmaksu apmēra un/vai naudas līdzekļu izlietošanas mērķa. Tiesas ieskatā, parādnieka ienākumi (naudas līdzekļi), kas gūti bankrota procedūras laikā, izņemot Civilprocesa likuma 596. pantā paredzētos ienākumus, ciktāl tie pārsniedz Maksātnespējas likuma 172. panta 4. daļā minētās uzturēšanās izmaksas pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, taču ne vairāk par 1/3 no ienākuma, ir parādnieka manta, kas

¹¹³ Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2016. gada 29. marta lēmums civillietā Nr.C31356315, nav publicēts.

¹¹⁴ Bauskas rajona tiesas 2016. gada 20. janvāra lēmums civillietā Nr.C10087315, nav publicēts.

izmantojama kreditoru prasījumu apmierināšanai un šim mērķim parādniekam ir pienākums attiecīgo daļu no saviem ienākumiem nodod administratoram, kurš ar tiem rīkojas atbilstoši Maksātnespējas likuma 147. pantā noteiktajam.

Autores ieskatā, procesa efektivizācijas nolūkā, ar iepriekš minētajiem grozījumiem Maksātnespējas likuma 139. pantā un 172. pantā, likumdevējs vēlējās skaidri nodalīt maksātnespējas procesa izmaksu pozīcijas, kā arī skaidri noteikt, no kādiem līdzekļiem sedzami minētie izdevumi. Autores ieskatā, pašreizējā situācija, kad Maksātnespējas likuma (redakcijā no 01.03.2015.) 139. pantā norādīts, ka parādniekam ir pienākums gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus, taču norāde par vienas trešdaļas ienākumu pārskaitīšanu administratora atvērtajā norēķinu kontā ir izslēgta, bet tajā pašā laikā saglabāta Maksātnespējas likuma 140. panta pirmajā punktā norāde par parādnieka tiesībām saņemt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu fiziskās personas uzturēšanas izmaksas, tiek radīta neskaidra situācija tiesību piemērotājam.

Autores ieskatā, likumdevēja gribas noskaidrošanā ir nepieciešams izmantot vēsturisko interpretācijas metodi. Maksātnespējas likuma 140. panta pirmais punkts redakcijā pirms 2015. gada 1. marta un arī pēc tam, paredz parādnieka tiesības saņemt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, lai segtu fiziskās personas uzturēšanas izmaksas, pieļaujot iespēju parādniekam paturēt arī lielāku ienākuma daļu, ja uzturēšanās izmaksas pārsniedz divas trešdaļas no parādnieka ienākuma. Savukārt Maksātnespējas likuma 139. panta pirmais punkts likuma redakcijā līdz 2015. gada 28. februārim, paredzēja parādnieka pienākumu nodot administratoram konkrētu 1/3 daļu no ienākumiem, neatkarīgi no uzturēšanās izmaksu faktiskā apmēra, faktiski radot situāciju, kad parādnieka atlikusī ienākumu daļā var nenosegt faktiskās uzturēšanas izmaksas. Līdz ar to, pašlaik likumdevējs nav aprobežojis parādnieku ar konkrētu administratoram nododamo ienākumu daļu, tomēr saglabājot parādnieka pienākumu gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus.

Maksātnespējas likuma 128.panta 4. daļa (redakcijā līdz 28.02.2015.) paredzēja, ka bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, izņemot Civilprocesa likumā noteikto mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu. Savukārt Maksātnespējas likuma redakcijā no 2015. gada 1. marta, šī norma papildināta, nosakot, ka bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta, un no tās realizācijas iegūtie līdzekļi novirzīti kreditoru prasījumu apmierināšanai, izņemot Civilprocesa likuma 1.pielikumā noteikto mantu un

596.pantā minētās summas. Autores ieskatā, likumdevējs ar minētajiem grozījumiem ir tikai novērsis dažādas interpretācijas iespējas, konkrēti dodot atsauci uz Civilprocesa likuma 1. pielikumu, kurā norādīts mantas saraksts, uz kuru nevar vērst piedziņu pēc izpildu dokumentiem un 596.pantu, kurā norādītas summas, uz kurām nevar vērst piedziņu. Atsauce uz minētajām normām, autores ieskatā, nenorāda uz to, ka parādniekam būtu pienākums veikt iemaksas kreditoru prasījumu apmierināšanai bankrota procedūras laikā.

Iepriekš minētajā tiesas spriedumā norādīts, ka „[...] šajā normā paredzētais parādnieka pienākums gūt ienākumus ir tieši saistīts ar mērķi no šiem ienākumiem pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus, un šim mērķis ar likuma grozījumiem nav izslēgts. Tāpat pie šādas interpretācijas zaudētu jēgu Maksātnespējas likuma 143. panta otrās daļas un 92. panta pirmās daļas normas, kas piemērojamas kopsakarā ar 128. panta ceturto daļu un 147. pantu, un no kurām izriet, ka parādnieka ienākumi kā daļa no parādnieka mantas ir izmantojami kreditoru prasījumu apmierināšanai[...] šīs normas nav nedz izslēgtas, nedz grozītas, kas būtu tikai loģiski, ja grozījumu mērķis ir izslēgt visus parādnieka ienākumus (naudas līdzekļus) no tās mantas saraksta, kas izmantojama kreditoru prasījumu apmierināšanai.”¹¹⁵ Jānorāda, ka šāda tiesas veiktā Maksātnespējas likuma normu interpretācija neatbilst likumdevēja gribai.

Autores ieskatā, jāņem vērā, ka lielākajā daļā gadījumu, maksātnespējīgās fiziskās personas saņem valstī paredzēto minimālo atalgojumu, no kā bankrota procedūrā sedzamas visas maksātnespējas procesa tiešās un netiešās izmaksas, negūstot citus ienākumus, kā arī viņu īpašumā neatrodas kustamā vai nekustamā manta, kas maksātnespējas procesā būtu realizējama. Līdz ar to, bieži nerodas situācijas, kad parādnieka ienākumu apmērs ir tik liels, ka viņš spēj nosegt visas tiešās un netiešās izmaksas, turklāt noteikts daudzums naudas līdzekļu paliktu parādnieka īpašumā kā nerealizēts. Likumdevējs, izslēdzot norādi par vienas trešdaļas ienākumu nodošanu administratoram, bet tajā pašā laikā sniedzot skaidru norādi par parādnieka sedzamajām tiešajām un netiešajām izmaksām, vēlēties maksimāli efektīvizēt fizisko personu bankrota procedūras norisi, paredzot parādnieka pienākumu segt tiešās un netiešās izmaksas.

Maksātnespējas likuma 172. pants (redakcijā līdz 28.02.2015.) paredzēja, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa izdevumus sedz no parādnieka mantas, proti, no tās vienas trešdaļas parādnieka ienākuma daļas, kas tika novirzīta maksātnespējas administratoram. Praksē bieži radās situācijas, kad ar administratoram nodotajiem vienas trešdaļas parādnieka

¹¹⁵ Bauskas rajona tiesas 2016. gada 20. janvāra lēmums civillietā Nr.C10087315, nav publicēts.

ienākumiem, bija par maz šo izdevumu segšanai, nemaz nerunājot par kreditoru prasījumu segšanu vismaz daļējā apmērā. Savukārt Maksātnespējas likuma 172. pants Maksātnespējas likuma redakcijā no 2015. gada 1. marta, skaidri nosaka no kādiem līdzekļiem un kādas izmaksas ietilpst fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksās.

Autores ieskatā, likumdevējs vēlējies efektīvizēt maksātnespējas procesu, parādnieka rīcībā atstājot visus parādnieka gūtos ienākumus bankrota procedūrā, tomēr paredzot parādnieka pienākumu segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas. Šīs izmaksas tiek segtas no fiziskās personas mantas pārdošanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem, bet, ja tādas mantas nav vai tā nav pietiekama tiešo izmaksu segšanai, administrators var pieprasīt parādnieku segt izmaksas no vienas trešdaļas parādnieka ienākumu. Ņemot vērā minēto, likumdevējs uzskatījis, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas sastādīs tādu apmēru, ka parādnieka rīcībā praktiski nepaliks brīvie naudas līdzekļi (ienākumi), kas būtu nododami administratoram. Līdz ar to, sistēmiskā tiesību normu interpretācija paredz parādnieka tiesības pilnībā paturēt visus bankrota procedūras laikā gūtos ienākumus, tas ir, neatkarīgi no uzturēšanās izmaksu apmēra un naudas līdzekļu izlietošanas mērķa.

Šādu nostāja pausta arī kādā citas tiesas spriedumā, kur diametrāli pretēji iepriekš aplūkotojam tiesas secinājumam, norādīts, ka „Maksātnespējas likums neparedz novirzīt parādnieka ikmēneša ienākumus saistību dzēšanas plāna izpildei pirms tā apstiprināšanas tiesā.”¹¹⁶

Autores ieskatā, nav saskatāmas pretrunas ar Maksātnespējas likuma 140. panta pirmo punktu, jo tas paredz parādniekam tiesības saņemt vismaz divas trešdaļas no saviem ienākumiem, līdz ar to, likumdevējs apzināti norādījis, ka parādniekam ir tiesības saņemt arī vairāk par divām trešdaļām no ienākumu apmēra. Autore uzskata, ka no procesa efektivitātes viedokļa, pretējā šo tiesību normu interpretācijā, arī nebūtu samērīgi uzlikt administratoram par pienākumu vērtēt parādnieka uzturēšanas izdevumu pamatotību un izlietošanas mērķi katru mēnesi, lai noteiktu, kādā apmērā parādnieka ienākumi būtu pārskaitāmi administratoram bankrota procedūrā.

Saistībā ar iepriekš aplūkoto problemātiku, jānorāda, ka spēkā esošais regulējums, lai nodrošinātu maksimāli ātru un efektīvu tiesiskās aizsardzības un maksātnespējas procesa norisi, paredz, ka nolēmumi lietās, ar kuriem izbeigti tiesiskās aizsardzības vai ārpusstiesas

¹¹⁶ Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2016. gada 29. marta lēmums civillietā Nr.C31356315, nav publicēts.

tiesiskās aizsardzības procesa, fiziskās vai juridiskās personas maksātnespējas procesi, nav pārsūdzami. Maksātnespējas procesā pārsūdzami ir tikai atsevišķi tiesas nolēmumi.

Civilprocesa regulējums paredzēja, ka nolēmumi, ar kuru noraidīts tiesiskās aizsardzības vai ārpustiesas tiesiskās procesa, fiziskās vai juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikums, nav pārsūdzami. Likumdevējs, izvērtējot līdzšinējo tiesu praksi, konsultējoties ar tiesnešiem, secināja, ka nolēmums, ar kuru noraidīts tiesiskās aizsardzības, vai maksātnespējas procesa pieteikums, būtu pārsūdzams. Ņemot vērā minēto, lai nodrošinātu pilnvērtīgu tiesas kontroli pār tiesiskās aizsardzības procesiem un maksātnespējas procesiem, kā arī, lai nodrošinātu vienveidīgu tiesu praksi šajās lietās, attiecīgie lēmumi būtu pārsūdzami. Savukārt, lai nodrošinātu procesa ekonomiju un ātrumu, pārsūdzība būtu pieļaujama tikai apelācijas instancē kā galīgajā instancē, tādā pašā kārtībā, kā tas ir lietās par maza apmēra prasībām.¹¹⁷ Ņemot to vērā, Civilprocesa likumā ar 12.02.2015. likumu¹¹⁸, kas stājas spēkā 01.03.2015., tika izdarīti grozījumi, paredzot minēto lēmumu pārsūdzamības iespēju.

Autores ieskatā, balstoties uz to, ka Civilprocesa likumā ir paplašinātas tiesas nolēmumu pārsūdzības iespējas, būtu jāapsver pārsūdzēšanas iespējas ieviešana attiecībā uz tiem nolēmumiem, ar kuriem tiek izbeigti fiziskās personas maksātnespējas procesi, konstatējot Maksātnespējas likuma 153. pantā minētos saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumus. Autore piekrīt jau izteiktajam viedoklim, ka „[...] dažādās tiesās viena un tā pati tiesību norma tiek interpretēta un piemērota dažādi, jo sevišķi, kamēr norma ir jauna, nepastāvot vienveidīgai praksei, iespējams saskarties ar tādām normas interpretācijām, kas reizēm pat ir diametrāli pretējas. Ieviešot tiesas nolēmumu pārsūdzību, būtu daudz vienkāršāk un ātrāk nonākt pie vienotas prakses, kā rezultātā mazinātos pārkāpumu un pārpratumu skaits.”¹¹⁹

Autores ieskatā, sākotnēji šāds piedāvājums likumdevējam var šķist pārsteidzīgs vai pat radikāls, tāpēc minētā regulējuma ieviešanai noteikti būtu nepieciešams veidot tiesību teorētisku un praktisku diskusiju, lai atrastu piemērotāko regulējumu Maksātnespējas likumā, gan arī, lai ieviestu attiecīgas procesuālās tiesību normas Civilprocesa likumā. Tomēr autores

¹¹⁷ Likumprojekta „Grozījumi Civilprocesa likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams:<http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/40BA2C13D3EF735BC2257DA2004CEFDB?OpenDocument> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

¹¹⁸ Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/272495-grozijumi-civilprocesa-likuma> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

¹¹⁹ Olavs C. Maksātnespējas process civilprocesā. Jurista vārds, 2015. 24. marts, Nr. 12 (864), 39.lpp.

analizētie prakses piemēri attiecībā uz Maksātnespējas likuma 139. panta pirmā punktā noteikto parādnieka pienākumu saistībā ar Maksātnespējas likuma 153. panta trešā punkta problemātiku, norāda uz to, ka tiesas (pirmās instances tiesas izskata minētos pieteikumus viena tiesneša sastāvā) sniegtā interpretācija attiecībā uz parādnieka bankrota vai saistību dzēšanas procedūrā paredzēto pienākumu neizpildi, nav viennozīmīga un parādniekam var tikt izbeigts maksātnespējas process bez, iespējams, padziļinātākas tiesību normu analīzes. Līdz ar to, ne maksātnespējas administratoram, ne pašam parādniekam netiek dota iespēja iesniegt pierādījumus, lai augstākās instances tiesa jau trīs tiesnešu sastāvā izskatītu minēto jautājumu, un, iespējams, konstatētu pārāk vienkāršotu pirmās instances tiesas pieeju tiesību normu interpretācijai.

Likuma „Par tiesu varu”¹²⁰ 17.panta pirmā daļa nosaka tiesas pienākumu, izskatot jebkuru lietu, noskaidrot objektīvo patiesību. Turklāt atbilstoši minētā likuma 27.panta pirmajā daļā noteiktajam pirmās instances tiesa, izskatot lietu, pati pārbauda pierādījumus lietā. Papildus minētajam, jānorāda, ka Civilprocesa likuma 484. pants nosaka, ka pamats protesta iesniegšanai par spēkā stājušos tiesas nolēmumu ir būtiski materiālo vai procesuālo tiesību normu pārkāpumi, kas konstatēti lietās, kuras ir izskatītas tikai pirmās instances tiesā, ja tiesas nolēmums nav pārsūdzēts likumā noteiktajā kārtībā no lietas dalībniekiem neatkarīgu iemeslu dēļ vai ar tiesas nolēmumu aizskartas valsts vai pašvaldību iestāžu tiesības vai to personu tiesības, kuras nav bijušas lietas dalībnieki. Jānorāda, ka konkrētā jautājuma risināšanai protesta iesniegšana būtu nesamērīgi sarežģīts procesuāls risinājums, turklāt, pastāv iespēja, ka būtiskus materiālo tiesību normu pārkāpumus var arī nekonstatēt, jo konkrētā tiesību normu interpretācija nav uzskatāma par klaju materiālo tiesību normu pārkāpumu.

Attiecībā pret citiem parādnieka pienākumiem bankrota un saistību dzēšanas procedūrā, jānorāda, ka ir izveidojusies zināma judikatūra.

Maksātnespējas likuma 139. panta piektajā punktā, cita starpā, paredzēts parādnieka pienākums sniegt administratoram maksātnespējas procesa norisei nepieciešamās ziņas, savukārt parādnieka pienākumi saistību dzēšanas procedūrā noteikti Maksātnespējas likuma 160. pantā, trešajā punktā paredzot, ka parādniekam ir pienākums pēc administratora pieprasījuma sniegt informāciju par fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildi. Tukuma

¹²⁰ Likums „Par tiesu varu”: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=62847> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

rajona tiesa¹²¹ kādā savā spriedumā norādījusi, ka fiziskai personai izšķiroties par labu maksātnespējas procesam, ir jābūt gatavai sniegt ticamu (pierādāmu) informāciju par savām saistībām, mantu un ienākumiem. Konkrētajā gadījumā konstatēts, ka parādniekam, gūstot neoficiālus ienākumus taksista amatā un daļējā apmērā sedzot parādsaistības pret maksātnespējas procesa kārtībā neatzītu kreditoru, un nesniedzot patiesu informāciju par savu mantisko stāvokli un ienākumiem, ir konstatējami saistību dzēšanas ierobežojumi.

Jānorāda, ka Maksātnespējas likuma redakcijā no 2015. gada 1. marta, Maksātnespējas likuma 153. pants ir papildināts ar jaunu kritēriju saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumu konstatēšanai, proti, par parādnieka bankrota vai saistību dzēšanas procedūrā paredzēto pienākumu nepildīšanu, būtiski apgrūtinot maksātnespējas procesa efektīvu norisi, līdz ar to, maksātnespējas procesa administratoriem vairs nebūs nepieciešams interpretēt ienākumu negūšanu vai informācijas nesniegšanu kā parādnieka apzināti sniegtu nepatiesu informāciju par savu mantisko stāvokli un slēptiem ienākumiem, lai varētu piemērot regulējumu, kas attiecas uz saistību dzēšanas procedūras ierobežojumiem. Saistībā ar iepriekš minēto, jānorāda, ka arī Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa¹²² kādā spriedumā ir norādījusi, ka tiesas ieskatā, pieprasīto ziņu nesniegšana nav uzskatāma pa apzināti nepatiesas informācijas sniegšanu, tomēr tiesa atzīst, ka pieprasīto ziņu par ikmēneša ienākumiem nesniegšana ir atzīstama par Maksātnespējas likumā noteikto parādnieka pienākumu pārkāpumu. Konkrētajā gadījumā parādniece visa maksātnespējas procesa bankrota procedūras ietvaros ir rīkojusies negodprātīgi, nesniedzot administratoram pieprasīto informāciju un dokumentus, personīgi izvairoties piedalīties maksātnespējas procesa gaitā, kā arī nesniedzot pierādījumus par uzturēšanos ārvalstīs, kas definēts kā komandējums. Ņemot vērā iepriekš minēto, ar Maksātnespējas likuma 153. panta papildināšanu tiek izslēgtas situācijas, kad apzināti netiek pildīti likumā noteiktie parādnieka pienākumi, taču tam nav nekādu seku, jo tiesai nav tiesiska pamata nepasludināt parādnieka saistību dzēšanas procedūru, ņemot vērā, ka likums šādus pārkāpumus netika definējis kā pamatu saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumam.

Maksātnespējas likuma 139. panta pirmajā punktā, cita starpā, paredzēts parādnieka pienākums gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus, savukārt parādnieka pienākumi saistību dzēšanas procedūrā noteikti

¹²¹ Tukuma rajona tiesas 2015. gada 5. maija lēmums civillietā Nr.C37123714, nav publicēts.

¹²² Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2014. gada 4. novembra lēmums civillietā Nr.C28265914, nav publicēts.

Maksātnespējas likuma 160. pantā, otrajā punktā paredzot tādu pašu parādnieka pienākumu kā bankrota procedūras laikā.

Tiesu praksē parādnieka pienākums gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām tiek vērtēts diezgan kritiski, proti, ja parādnieks nespēj iesniegt pierādījumus par kādiem objektīviem iemesliem, kādēļ netiek gūti ienākumi, ir konstatējama šī pienākuma neizpilde, jo „ienākumu gūšanas faktors ir noteicošs fiziskās personas maksātnespējas procesa sekmīgā norisē.”¹²³ Parādniekam, kas ir darba spējīgā un ekonomiski aktīvā vecumā, ir jāsniedz ziņas, ka parādnieka iespējas strādāt un gūt ienākumus būtu jebkādā veidā ierobežotas, piemēram, sakarā ar iegūto invaliditāti, ilgstošu darbnespēju veselības stāvokļa dēļ vai kādiem citiem, objektīviem, no parādnieka gribas un rīcības neatkarīgiem iemesliem. Arī Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa¹²⁴ savā spriedumā norādījusi, ka persona nevar eksistēt bez jebkādiem ienākumiem un parādnieks savu uzturu ir nodrošinājis, taču nav sniedzis informāciju par naudas līdzekļu uzkrājumiem, kurus izmantojot viņš būtu varējis sevi uzturēt, negūstot nekādus ienākumus. Tiesa norādījusi, ka no minētā Maksātnespējas likuma pienākuma izriet parādnieka pienākums aktīvi iesaistīties darba tirgū un pielikt visas iespējamās pūles, lai atrastu darbu un gūtu ienākumus.

Autore pievienojas deputāta G. Bērziņa izteiktajam viedoklim, ka „[...] šī parādnieka pienākuma izpildei nākotnē būtu jāpievērš daudz lielāka uzmanība. To iespējams noteikt, kā obligātu tiesas pienākumu, lemjot par parādnieka atbrīvošanu no atlikušajām saistībām. Tas savukārt nozīmētu to, ka pierādījumu iesniegšanas pienākums būtu jānosaka pašam parādniekam, dodot iespēju administratoram izteikt arī savu viedokli.”¹²⁵

Viens no biežākajiem iemesliem fiziskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanai ir saistīts ar saistību dzēšanas plāna neizpildi. Tādēji tiek pārkāps Maksātnespējas likuma 160. panta pirmajā punktā norādītais parādnieka pienākums pildīt fiziskās personas saistību dzēšanas plānu.

Maksātnespējas likuma 165. panta 2. daļas pirmais punkts nosaka, ka administrators iesniedz tiesai pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, ja konstatē saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumus, kas noteikti Maksātnespējas likuma 153. pantā. Tāpat minētā panta 3. daļa nosaka, ka kreditors iesniedz tiesai pieteikumu par saistību

¹²³ Bērziņš G. Atziņas par aktuālo tiesu praksi maksātnespējas jomā. Jurista Vārds, 2016. 5. aprīlis, nr.14 (917), 15.lpp.

¹²⁴ Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2015. gada 21. aprīļa lēmums civillietā Nr.C32284114, nav publicēts.

¹²⁵ Bērziņš G. Atziņas par aktuālo tiesu praksi maksātnespējas jomā. Jurista Vārds, 2016. 5. aprīlis, nr.14 (917), 15.lpp.

dzēšanas procedūras izbeigšanu, ja parādnieks nepilda fiziskās personas saistību dzēšanas plānu vai kreditors konstatē saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumus, kas noteikti Maksātnespējas likuma 153. pantā.

Jānorāda, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 163. pantu, parādnieka uzraudzību saistību dzēšanas procedūrā veic parādnieka kreditori, aktīvi iesaistoties un sniedzot informāciju administratoram, konstatējot, ka saistību dzēšanas plāns netiek pildīts. Administrators veic parādnieka uzraudzību pēc kreditoru pieprasījuma.

Kopsavilkums

Pētījuma rezultātā autore aizstāvēšanai izvirza šādas tēzes:

1. Galvojuma mērķim ir prioritāte pār galvojuma akcesoritāti arī galvenā parādnieka (fiziskās personas) maksātnespējas gadījumā, pastāvot nosacījumam, ka parādnieks (fiziskās persona) izpilda saistību dzēšanas plānu maksātnespējas procesa ietvaros, tiek atbrīvots no parādsaistībām. Galvojot par parādnieka saistībām, galvinieks uzņemas risku atbildēt kreditoram par šīm saistībām arī tad, ja parādnieks nonāk maksātnespējas situācijā un pretējs tiesību iztulkojums novestu pie tā, ka tiktu zaudēta galvojuma kā galvenās saistības izpildes pastiprināšanas jēga.

2. Ieviestā t.s. ģimenes maksātnespējas procesa rezultātā tiek regulētas galvenā parādnieka, galvinieka un kreditora savstarpējās attiecības, jo kreditors piesaka savu kreditora prasījumu vienlaicīgi pret galveno parādnieku, kurš ir kļuvis maksātnespējīgs un arī pret galvinieku. Pēc veiksmīgas saistību dzēšanas procedūras izpildes, gan galvenais parādnieks, gan galvinieks tiek atbrīvoti no atlikušajām saistībām, atbilstoši Maksātnespējas likuma 164. panta pirmās daļas regulējumam un kreditors vairs nevar vērsties pret galvinieku, prasot galvenā parādnieka saistību izpildījumu.

3. Lai novērstu atšķirīgas interpretācijas iespējas attiecībā uz galvinieku atbrīvošanu no galvojuma saistībām sakarā ar galvenā parādnieka saistību dzēšanas plāna izpildi maksātnespējas procesa ietvaros, pārņemot Beļģijas tiesībās pastāvošo sistēmu, būtu palielināma tiesas loma, pieņemot lēmumu par atbrīvošanu no saistībām. Autore piedāvā papildināt Maksātnespējas likuma 164. panta 3. daļu šādā redakcijā: „3) *Lēmumu par parādnieka atbrīvošanu no atlikušajām saistībām, kas norādītas fiziskās personas saistību dzēšanas plānā, pieņem tiesa, pabeidzot saistību dzēšanas procedūru, vienlaicīgi izlemjot jautājumu par parādnieka galvinieku pilnīgu vai daļēju atbrīvošanu no saistībām, konstatējot maksātnespējas procesa pazīmi.*”

4. Maksātnespējas likuma 164. panta 4. daļas pirmajā punktā, kas paredz, ka pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas netiek dzēsti prasījumi par uzturlīdzekļu samaksu, neietilpst uzturlīdzekļu maksājumi, kas ir parāds, kas izveidojies līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai, tādēļ sedzams, pamatojoties uz iesniegto kreditoru prasījumu. Šādiem uzturlīdzekļu prasījumiem Maksātnespējas likuma 147. panta 2. daļā paredzēts prioritārs

statuss tikai bankrota procedūrā, jo saistību dzēšanas procedūrā uzturlīdzekļu prasījumi apmierināmi tādā pašā kārtībā kā pārējo neapmierināto kreditoru prasījumi.

5. „Ģimenes maksātnespējas” procesa jēdziena interpretācijā nodalāma katras personas individuālā atbildība un maksātnespējas administratoriem šādu maksātnespējas procesu administrēšanu jāvada kā nosacīti atsevišķus maksātnespējas procesus. Fiziskās personas maksātnespējas process tiek uzsākts pēc pašas fiziskās personas iniciatīvas un šāda pieeja atbilst arī Maksātnespējas likuma 6. panta piektajā punktā noteiktajam procesa efektivitātes principam.

6. Nav izveidojusies tiesu prakse, lai varētu objektīvi izvērtēt Maksātnespējas likuma 153. panta trešā punkta piemērošanas tendences tiesu praksē, tomēr autores ieskatā, tiesību piemērotājam būtu nepieciešams vadīties pēc principa, ka katrs Civilprocesa likuma kārtībā par pierādītu atzīts parādnieka pienākumu pārkāpums bankrota procedūrā vai saistību dzēšanas procedūrā, ir atzīstams par būtisku Maksātnespējas likuma 153. panta trešā punkta izpratnē.

7. Autores ieskatā, pētījuma rezultātā konstatējot savstarpēji pretējus tiesu prakses piemērus un atšķirīgas tiesību normu interpretācijas tendences attiecībā uz fiziskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu, konstatējot ierobežojumus saistību dzēšanas procedūras piemērošanai, būtu ieviešama šādu nolēmumu pārsūdzēšanas iespēja.

Autore piedāvā izteikt Civilprocesa likuma 363.²⁷ panta 4. daļu šādā redakcijā: *„Tiesas spriedums fiziskās personas maksātnespējas procesā nav pārsūdzams, izņemot spriedumu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma noraidīšanu un spriedumu par fiziskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu, konstatējot ierobežojumus saistību dzēšanas procedūras piemērošanai (363.³⁶ panta 1. daļas ceturtais punkts). Spriedumu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma noraidīšanu vai spriedumu par fiziskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu, konstatējot ierobežojumus saistību dzēšanas procedūras piemērošanai, var pārsūdzēt apelācijas kārtībā, ja pastāv kāds no šā likuma 440.² pantā noteiktajiem apelācijas tiesvedības ierosināšanas pamatiem.”*

8. Lai novērstu atšķirīgas interpretācijas iespējas attiecībā uz Maksātnespējas likuma 139. pantā norādīto parādnieka pienākumu gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus, izslēdzot norādi par vienas trešdaļas ienākumu pārskaitīšanu administratora atvērtajā norēķinu kontā, autore piedāvā izteikt Maksātnespējas

likuma 140. panta pirmo punktu šādā redakcijā: „*Parādniekam ir šādas tiesības: 1) saņemt ienākumus pilnā apmērā, no kā sedzamas fiziskās personas uzturēšanas izmaksas.*”

Izmantotā literatūra un avoti

Literatūra

1. Apsītis U. Atsevišķi jautājumi par Maksātnespējas likuma 17. panta 3.¹ daļas piemērošanu, Jurista Vārds, 2015. 3. marts, Nr.9 (861),
2. Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007.
3. Bērziņš G. Aktuālie grozījumi Maksātnespējas likumā: Kas un kāpēc mainījies. Jurista Vārds, 2015. 3. marts, Nr.9 (861)
4. Bērziņš G. Atziņas par aktuālo tiesu praksi maksātnespējas jomā. Jurista Vārds, 2016. 5. aprīlis, nr.14 (917)
5. Bērziņš G. Fiziskās personas maksātnespējas process: mērķis, teorijas, to iezīmes un iespējamās problēmas Latvijā. Jurista Vārds, 2011. 8. marts, nr.10
6. Bērziņš G. Galvojums kā akcesoriska jeb papildu (blakus) saistība parādnieka fiziskās personas maksātnespējas procesā. Jurista Vārds, 2013. 10. decembris, Nr. 50 (801)
7. Bērziņš G. Saistību izbeigšanās un dzēšana fiziskās personas maksātnespējas procesā. Jurista Vārds, 2013. 2. aprīlis, nr.13
8. Čakste K. Civiltiesības. Lekcijas. Raksti. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011.
9. Čevers M. Uzturlīdzekļu saņēmējs kā kreditors fiziskās personas maksātnespējas procesā, Jurista Vārds, 2014. 12. augusts, Nr.31 (833)
10. Džugleja T. Tiesību pamati. Rīga:[b.i], 2011.
11. Fiziskās personas maksātnespējas procesa nianses. Pieejams:
http://www.lvportals.lv/print_ekons.php?id=1912 [aplūkots 2015. gada 9. maijā]
12. Fogels N., Ziņģe J. Galvenā parādnieka saistību dzēšana maksātnespējas procesā – vai pamats galvojuma izbeigšanai. Jurista Vārds, 2014. 15.aprīlis, Nr. 15 (817)
13. Gobzems A. Maksātnespējas likuma mērķis- parādu piedziņa. Jurista Vārds, 2010. 23. novembris, nr.47
14. Jankveviča I. Galvnieka atbildība, ja galvenajam parādniekam maksātnespējas procesā dzēstas saistības. Jurista Vārds, 2016. 12. janvāris, Nr.2(905)
15. Jauja H. Fiziskās personas maksātnespējas process- no viena grāvja otrā. Jurista Vārds, 2013. 26. februāris, nr.8
16. Kalniņš E. Galvojums kā akcesoriska saistība. Jurista Vārds, 2011. 10. maijs, Nr.19 (666)

17. Latvijas Komerčbanku asociācija. Kas būs ieguvēji no maksātnespējas likuma grozījumiem? Pieejams: <http://lka.org.lv/lv/petijumi/reputacijas-petijumi.html> [aplūkots 2016. gada 2. martā]
18. Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra Maksātnespējas reģistrs. Statikas pārskats „Pasludināto MNP lietu skaits pēc MNP rakstura”. Pieejams: https://ws.ur.gov.lv/urpubl?act=MNR_STAT&stat_id=533 [aplūkots 2016. gada 2. martā]
19. Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra Maksātnespējas reģistrs. Statikas pārskats „Izbeigto fizisko personu MNP lietu skaits pēc MNP lietas izbeigšanas pamatojuma”. Pieejams: https://ws.ur.gov.lv/urpubl?act=MNR_STAT&stat_id=552&tablesequence=&tablepage=1 [aplūkots 2016. gada 2. martā]
20. Likumprojekta “Grozījumi Maksātnespējas likumā” otrā lasījuma sēdes stenogramma 2013. gada 28. novembrī. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/7876119C89AFD530C2257D780038A223?OpenDocument> [aplūkots 2015. gada 9. maijā]
21. Likumprojekta “Grozījumi Maksātnespējas likumā” otrā lasījuma sēdes stenogramma 2015. gada 19. februārī. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/B5012C851FA434F2C2257DF700427D74?OpenDocument> [aplūkots 2016. gada 2. martā]
22. Likumprojekta “Grozījumi Maksātnespējas likumā” trešā lasījuma sēdes stenogramma 2014. gada 25. septembrī. Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/258#sat> [aplūkots 2016. gada 2. martā]
23. Likumprojekta “Grozījumi Maksātnespējas likumā” pirmā lasījuma sēdes stenogramma 2015. gada 12. februārī. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/4A3379889DEAA9C1C2257DF200408CE9?OpenDocument> [aplūkots 2016. gada 2. martā]
24. Likumprojekta „Grozījumi Civilprocesa likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/40BA2C13D3EF735BC2257DA2004CEFDB?OpenDocument> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

25. Likumprojekta „Grozījumi Maksātnespējas likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija)
Pieejams:<http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/BC57B10607C97704C2257DE3003E75C3?OpenDocument> [aplūkots 2016. gada 2. martā]
26. Maksātnespējas administrācijas viedoklis par saistību dzēšanas plāna termiņa grozīšanu 2015. gada 20. martā. Pieejams: <http://www.mna.gov.lv/lv/aktualitates/381/> [aplūkots 2016. gada 2. martā]
27. Maksātnespējas administrācijas 2016. gada 25. februāra viedoklis Nr.1-49/24. Pieejams: http://www.mna.gov.lv/lv/publ_stat/link_part_173/ [aplūkots 2016. gada 2. martā]
28. Maksātnespējas administrācijas skaidrojumi un atziņas 2008-2014. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015.
29. Maksātnespējas process Anglijā un Velsā.
Pieejams:http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_eng_lv.htm [aplūkots 2016. gada 2. martā]
30. Maksātnespējas process Zviedrijā. Pieejams:
http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:quD5jTDIbEAJ:ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_swe_lv.htm+&cd=1&hl=lv&ct=clnk&gl=lv
[aplūkots 2016. gada 2. martā]
31. Neilands R. Galvojuma patstāvība pēc galvenā parādnieka saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas. Jurista Vārds, 2016. 16. februāris, Nr. 7 (910)
32. Neilands R. Pārdomāts likumdošanas process kā ilgtspējīgas komercdarbības priekšnosacījums. Jurista Vārds, 2014. 22. jūlijs, Nr. 28 (830)
33. Olavs C. Maksātnespējas process civilprocesā. Jurista Vārds, 2015. 24. marts, Nr. 12 (864)
34. Ozoliņa I. Fiziskās personas maksātnespējas process. Grām: Juridiskās koledžas zinātniskie raksti. Rīga: Juridiskā koledža, 2014.
35. Strazds A. Galvojuma un ķīlas akcesoritāte Latvijas fiziskas personas maksātnespējas procesā. Grām: Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā. Latvijas Universitātes 73. zinātniskās konferences rakstu krājums, 2015.
Pieejams:http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Juristi_73-konf.pdf [aplūkots 2016. gada 2. martā]

36. Šķēle A. Skaidrojums par Civilprocesa likuma izmaiņām. Jurista Vārds, 2015. 3.marts, Nr.9 (861)
37. Tiesnešu ētikas komisijas 2011. gada 8. aprīļa skaidrojums „Par tiesneša, kurš algas samazinājuma dēļ nonācis fiziskas personas maksātnespējas situācijā, statusa savienojamību ar tiesneša amatu”. Pieejams: <http://www.tiesas.lv/tiesnesu-etikas-komisijas-sedes> [aplūkots 2015. gada 7. maijā]
38. Tiesu informācijas sistēma. Statistikas pārskats „Statistikas pārskats par civillietām pirmajā instancē (50)”. Pieejams: https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=TIS_STAT_O [aplūkots 2016. gada 2. martā]
39. Torgāns K. Galvojuma saistības īstenošanas civilprocesuālais aspekts. Jurista Vārds, 2010. 9. novembris, Nr. 45 (640)
40. Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006.
41. Torgāns K. Saistību tiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014.
42. An Overview of Belgian Insolvency Law and Enforcement Options. Pieejams: https://www.ashurst.com/doc.aspx?id_Resource=5339 [aplūkots 2015.gada 9. maijā]
43. Bankruptcy in Belgium. Pieejams: http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_bel_en.htm [aplūkots 2015.gada 9. maijā]
44. Bankruptcy proceedings in Slovakia. Pieejams:http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_svk_en.htm [aplūkots 2016. gada 2. martā]
45. Cosumer Debt Report, Report on Findings and Recommendations, 2011. Pieejams: <http://www.insol.org/pdf/consdebt.pdf> [aplūkots 2015. gada 11.aprīlī]
46. Porter K., Thorne D. The failure of bankruptcy's fresh start. Pieejams: http://www.lawschool.cornell.edu/research/cornell-law-review/upload/porterthorne_92-1.pdf [aplūkots 2015. gada 11. aprīlī]
47. Vernon D. Insolvency Law Handbook. London: The Law Society, 2007.

Normatīvie akti

1. Civillikums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=225418> [aplūkots 2015. gada 9. maijā]

2. Likums „Par tiesu varu”: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=62847>
[aplūkots 2016. gada 2. martā]
3. Advokatūras likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=59283>
[aplūkots 2015. gada 7. maijā]
4. Notariāta likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=59982> [aplūkots
2016. gada 2. martā]
5. Civilprocesa likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=50500>
[aplūkots 2016. gada 2. martā]
6. Maksātspējas likums: LR likums. Zaudējis spēku. Pieejams:
<http://likumi.lv/ta/id/166663-maksatnespejas-likums> [aplūkots 2015. gada 11. aprīlī]
7. Likums „Par zvērinātiem revidentiem”: LR likums. Pieejams:
<http://likumi.lv/doc.php?id=20946> [aplūkots 2016. gada 2. martā]
8. Maksātspējas likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=214590>
[aplūkots 2015. gada 11. aprīlī]
9. „Grozījumi Maksātspējas likumā”: LR likums. Pieejams:
<http://likumi.lv/ta/id/269517-grozijumi-maksatnespejas-likuma> [aplūkots 2015. gada
9. maijā]
10. Grozījumi „Uzturlīdzekļu garantiju fonda likumā”: LR likums. Pieejams:
<http://likumi.lv/ta/id/270338-grozijumi-uzturlidzeklu-garantiju-fonda-likuma>
[aplūkots 2016. gada 2. martā]
11. Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums. Pieejams: [http://likumi.lv/ta/id/272495-
grozijumi-civilprocesa-likuma](http://likumi.lv/ta/id/272495-grozijumi-civilprocesa-likuma) [aplūkots 2016. gada 2. martā]
12. Insolvency Act 1986. Pieejams:
<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/contents> [aplūkots 2015. gada 7. maijā]
13. Germany Insolvency Statute. Pieejams:
file:///C:/Users/Ilze/Downloads/vacijas_maksatnespejas_likums_anglu_valoda_.pdf
[skatīts 2015. gada 9. maijā]
14. Bankruptcy Act of the Republic of Estonia. Pieejams:
<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/511072014018/consolide> [aplūkots 2016. gada 2.
martā]

15. Private bankruptcy law of the Republic of Lithuania. Pieejams:
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=445605&p_tr2=2 [aplūkots 2016. gada 2. martā]
16. Act on Bankruptcy and Its Resolution (Insolvency Act) of Czech Republic. Pieejams:
<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-182> [aplūkots 2016. gada 2. martā]

Juridiskās prakses materiāli

1. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010. gada 18.janvāra spriedums lietā Nr.2009-11-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2009_11.htm [aplūkots 2015. gada 7. maijā]
2. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2011. gada 27. aprīļa spriedums lietā Nr. SKC-86/2011. Pieejams:
http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-civillietu-departaments/hronologiska-seciba_1/2011-hronologiska-seciba/ [aplūkots 2015. gada 9. maijā]
3. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2014. gada 8. aprīļa spriedums lietā Nr. SKC-117/2014. Pieejams:
http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-civillietu-departaments/hronologiska-seciba_1/2014/ [aplūkots 2015. gada 9. maijā]
4. Kurzemes apgabaltiesas 2014. gada 23. oktobra spriedums lietā Nr.C33303412, nav publicēts.
5. Zemgales apgabaltiesas 2014. gada 20. novembra spriedums civillietā Nr. C16039813. Pieejams: <https://tiesas.lv/nolemumi> [aplūkots 2016. gada 2. martā]
6. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2015. gada 16. februāra spriedums civillietā Nr. C31401810. Pieejams: <https://tiesas.lv/nolemumi> [aplūkots 2016. gada 2. martā]
7. Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2015. gada 15. aprīļa spriedums civillietā Nr. C33431913. Pieejams: <https://tiesas.lv/nolemumi> [aplūkots 2016. gada 2. martā]
8. Valmieras rajona tiesas 2013. gada 4. decembra spriedums lietā Nr.C39094513. Pieejams: <https://tiesas.lv/nolemumi> [aplūkots 2016. gada 2. martā]
9. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2014. gada 4. novembra lēmums civillietā Nr.C28265914, nav publicēts.

10. Rīgas rajona tiesas 2014. gada 19. novembra spriedums lietā Nr. C33467114
Pieejams: <https://tiesas.lv/nolemumi> [aplūkots 2016. gada 2. martā]
11. Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2015. gada 21. aprīļa lēmums civillietā
Nr.C32284114, nav publicēts.
12. Tukuma rajona tiesas 2015. gada 5. maija lēmums civillietā Nr.C37123714, nav
publicēts.
13. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2015. gada 12. jūnija lēmums civillietā
Nr.C30326015, nav publicēts.
14. Bauskas rajona tiesas 2016. gada 20. janvāra lēmums civillietā Nr.C10087315, nav
publicēts.
15. Rīgas rajona tiesas Jūrmalas tiesu nama 2016.gada 1.februāra lēmums lietā
Nr.C33390216, nav publicēts.
16. Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2016. gada 29. marta lēmums civillietā
Nr.C31356315, nav publicēts.

Maģistra darbs „Fizisko personu saistību dzēšanas procedūras tiesiskās problēmas un to risinājumi” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ Ilze Šķiliņa
(paraksts)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: docents Dr.iur. Aivars Lošmanis _____ 20.04.2016.
(paraksts)

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Civiltiesisko zinātņu katedrā 20.04.2016.

Dekāna pilnvarotā persona: _____

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē _____ ar
vērtējumu _____

Komisijas sekretāre: _____
(paraksts)